

gazeta

ORGAN SAPTĂMINAL AL UNUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

literară

Anul XV Nr. 20 (811) Joi 16 mai 1968

8 pagini: 1 leu

DIN SUMAR:
CHARLES DE GAULLE
„MEMORII DE RĂZBOI”

Proză de:
IOANA POSTELNICU
SERGIU DAN
SORIN TITEL

DRAGOSTE ȘI RESPECT RECIPROC

A sosit, în țara noastră, un oaspete de zile mari — Generalul Charles de Gaulle, președintele Republicii Franceze.

Noi românii, în fața acestui francez și a imaginii Franței atât de vizibilă și de apropiată prin prezența lui, ne regăsim dintr-o dată în sentimente foarte vechi și în același timp foarte tii, nestinse. Cu toate că apropierea fizică, contactul direct cu o personalitate de excepție, provocă mai totdeauna un șoc de nouitate, președintele Franței nu este un element recent al cunoștințelor noastre, un caz încă neasimilat, neintegrat deplin, în ansamblul de nenumărate ecouri pe care îl trezește în inima noastră cuvântul Franța: căci atât, sunt aproape trei decenii de când de Gaulle a devenit, printr-un act de eroic patriotism, unul dintre oamenii cei mai cunoscuți ai lumii. Ne-au devenit binecunoscute și, aș zice, familiare tot ce a

făcut el în calitate de șef al statului francez, toate actele sale, ba chiar biografia și portretul său. În orice caz, foarte mult în legătură cu fenomenul uman și istoric Charles de Gaulle: de la faptul că, prin scările militare el era totdeauna primul din „flancul stîng”, datorită staturii sale neobișnute, atât de celebră astăzi — și trecind prin le fil de l'épée și Vers l'armée de métier, prin iunie 1940, cu abandonarea guvernului capitular și apelul de la Londra, prin eliberarea Franței și Parisului, prin retragerea La Colombe, prin pacea algeriană, prin retragerea armatei franceze din NATO, etc. etc.

Poporul român apreciază în gradul cel mai înalt eforturile președintelui de Gaulle în direcția promovării colaborării între state, a respectării independenței naționale a popoarelor, a întăririi păcii și securității internaționale, a preîntîmpinării unui nou război.

Legăturile României cu Franța au fost, la geneza lor, legături de sentiment și de cultură. Cînd aceste legături s-au constituit, cînd forța lor a început să-și arate roadele, România nici nu avea un stat liber și independent și nu făcea proprie sa politică externă, iar Franța, întreținea, în cele două principate valahice, abia niște consulate, tocmai bune de informație asupra politicii altor state — Turcia, Rusia, Austro-Ungaria. Astfel, tubirea fierbinte de la popor la popor a determinat realitatea fundamentală a viitoarelor relații de la stat la stat. Nici un ambasador român, purtînd bicorn cu creastă și haină plină de aur, nu pătrunsesse în palatele oficiale ale republicii sau monarhiei franceze înainte de revoluția franceză. În perioada revoluționară Nicolae Bălcescu, care însă pătrundea acolo cu poporul și cu revoluția, la o zi a detronat și îl smulgea un petec din cămășuța jilului regal, trimînd-o în patrie, ca pe un steag prevestitor unui alt intelectual, unui poet, tot alt de departat și de refuzat de cancelariile oficiale, ca și dînsul.

cele două state au stabilit relațiile lor politice, alianța cu Franța sau măcar prietenia cu Franța au fost printre acele, puține pe atunci, acte și atitudini de guvernămînt îmbrășțate de masele populare, cu unanimitate și entuziasm, Franța a fost totdeauna poporul în România, iar țara noastră s-a bucurat totdeauna de simpatie în Franța. Aceasta a fost o stare de spirit constantă, una dintre acele stări de spirit care știa, cînd era nevoie, să se despartă fără și poporul de regimul și de guvernămîntul și momentan, păstrînd neatînsesențele.

Desigur însă că trecerea legăturilor sufletești în cadrul plin de forță și de posibilități nemăsurate al relațiilor de stat a ajutat mult, și a stimulat energetic, atracția reciprocă a celor două popoare. Devenită element fertil al dezvoltării noastre culturale, Franța a continuat să atragă în număr mereu sporit, intelectualitatea română. Generații după generații de studenți români sînt înscrise în cataloagele universităților franceze, a căror atmosferă și ale căror idei au influențat mult apariția și înmulțirea la noi a aceluia intelectual raționalist, voluntar, democratic, progresist, care și-a pus peeceta pe vreo două, trei epoci ale culturii noastre. În formația, în evoluția unui mare număr de intelectuali români a existat un moment francez, și dacă nu toți au ajuns pe frontispiciul bibliotecii Sainte-Genève, ca Dimitrie Cantemir, nu puțini au trecut prin cartierul latin, prin Montparnasse și Saint-Germain. Una dintre primele catedre de literatură străină ale Universității noastre a fost catedra de literatură și limbă franceză. Iar Nicolae Iorga, prietenul credincios al Franței, deși nu discipol al științei franceze, nu a putut concepe existența, în străinătate, a unei „case românești” de cultură decît în Franța, la Fontenay, lângă Paris. Franța a contribuit mult la formarea intelectualului și artistului român, și prin aceștia la consolidarea și orientarea culturii române moderne. Evident, ea nu putea fi decît un factor stimulator și nu o doză, și dacă trecerea multora pe la sursa franceză nu a avut alt rezultat decît o ridicolă și sterilă instruire, modelele minunate ale influenței sale se vădese acolo unde rezultatul a fost cu strălucire românească, precum, de pildă, în cele mai specifice pinze ale lui Grigorescu, trecut pe la Barbizon, în tablourile lui Pallady, Steriadi, Lucian Grigorescu, hărăzitori îndelungași ai atelierelor din Montparnasse și Montparnasse. Cîrușulă și dăruirea valorilor lor nu s-a făcut în sens unic. La Port-Vendres lină frontiera spaniolă a Mediteranei, un monument, parca de navigator, nemuritoare memoria lui Racoviță. La Pere-Lachaise, la Paris, mormîntul alb al lui Enescu e însemnat pe toate planurile cîmîntului, orientînd valurile de turiști ai necropolei. Pe undeva, prin Saint-Germain, doarme de Mar. veghet de o fervoare nestinsă a tuturor iubitorilor de teatru. Pe urmele acestuia din urmă, Maria Ventura, Yvonne și astăzi Elvira Popescu, sînt gloriile românești ale teatrului francez, nume care au contribuit și contribuie enorm la specificul atmosferei pariziene de artă și cultură, în diferite epoci. La culmea cea mai de sus a prestigiuului artistic al Parisului a strălucit, timp de vreo cincizeci de ani, atelierul răramului oltean Brâncuși — culme, astăzi a atracției pe care o exercită Muzeul de Artă Modernă al Franței.

Dar literatura? Anna de Noailles, marea poetă, protectoarea lui Jean Cocteau, era româncă. Rătăcitorul Panait Istrati, ale cărui

COMORI

carnet de scriitor

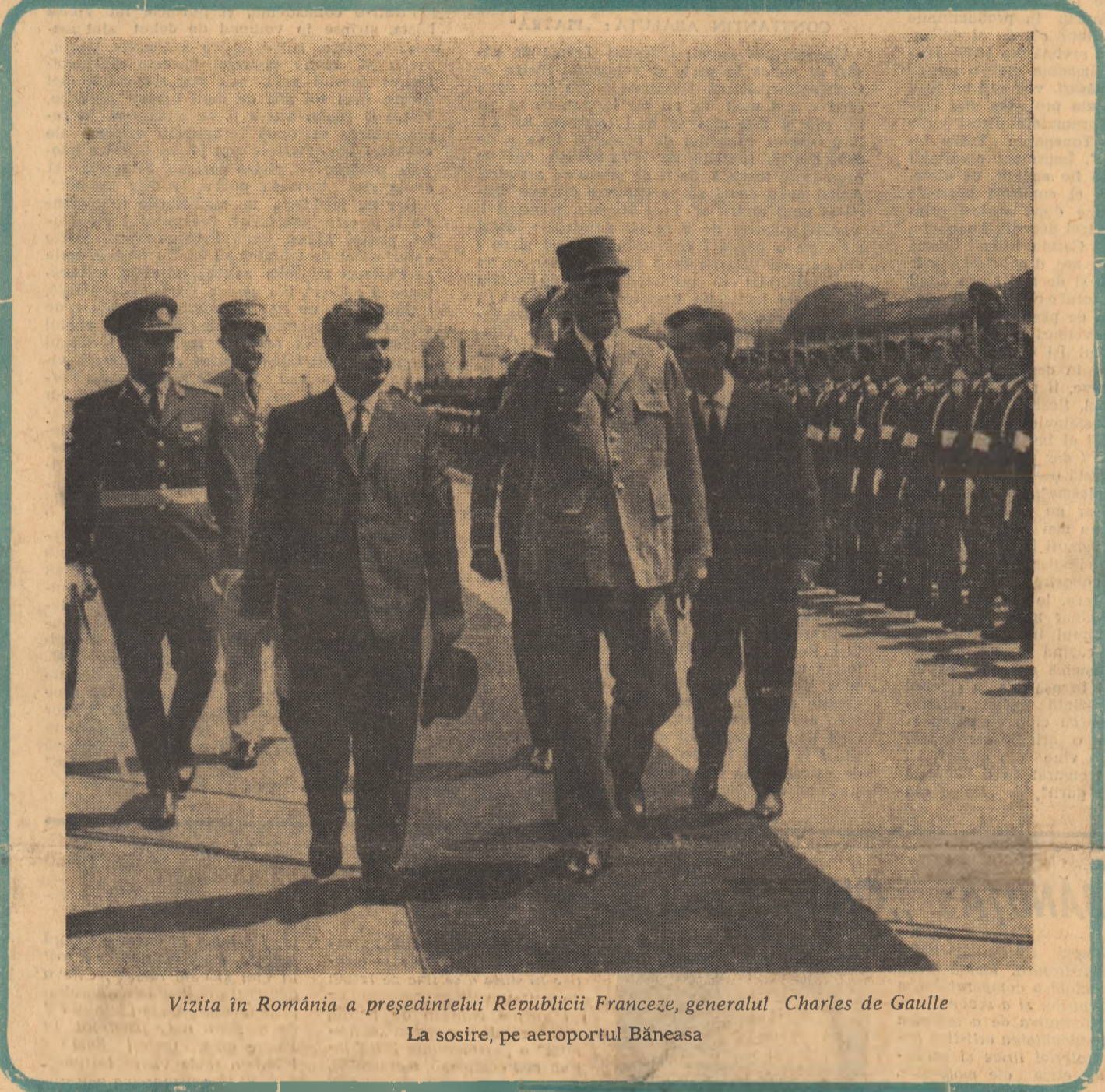
Am fost poate de sute de ori la Ciocănești și totdeauna mi-am zis că ceva îmi rămîne nesădit, ceva îmi scapă, mă așchiețuiește iară și iară. Dincolo de aburul verde al Suhardului, de apele strînse în piatră ale Bistriței, de malurile înguste măsurate cu tulpini de răchii, se încheagă o spiritualitate proprie, greu de enunțat și tot atât de greu de știers de pe memorii sufletului. Intr-o iarnă fabuloasă, cu munți de zăpadă strălucitoare, așa cum numai în Bucovina sînt zăpezile, am ascultat aici tulburătoare colinzi cu lăuceferi și raze de lună. De la ivirea primăverii, cînd pămîntul mustește de culori, și flori puține sparg invelișul pășunilor uscate, am căutat urmele ciutelor către neștiute pîraie. La lăsarea toamnei, am văzut plutăși stringîndu-și uneltele de navigatori, pentru o pauză de cîteva luni, cînd nostalgia plecărilor pe ape iluminează tîmție privirii. Și-apoi iar, primăvara la spargerea gheturilor, am fost mariorul f-stivităților, aceiași și mereu altea vorind de demult, ate plecării întîie plute, cînd nimeni nu vorbește și oamenii, parca tăiați în piatră, pătrund pe marile tăblii de lemn în nebunia înspumată a valurilor. Undeva, către apus, înfășurat în păduri negre, e Prislopul, poarta către Transilvania, și de aici scăpate, fuioarele Bistriței coboară tot mai ample spre Ciocănești.

purile în călătorii mai departate pe apă ori mai apropiate iermin. Între aceste drumuri s-au născut și se nasc cîntecele, o-bicisurile, jocurile dîntina asta de a zugrăvi pe cascade lor bogate de oameni harnici. Într-o tehnică asemănătoare cu sgrafitto-ul renaștinist, motivele populare cele mai alese de pe ii și bondițe. Totul, precum cele două călătorii, se petrece în alb și negru, joc sobru și curat pe desfașurarea înaltă a dealurilor și munților.

Am văzut Ciocăneștii cel vechi și cel nou, perimetrul ancestral peste care a crescut un sat opulent, cu case mindre, școală frumoasă și cămin cultural. De-a lungul unor traiectocii lungi care sînt înșeși drumurile artel populare românești, jocuri și cîntece ale Ciocăneștilor au străbătut de mult țara. Ceea ce aici se numește echipa de jocuri din Ciocănești este un autentic laborator de culere și păstrare a folclorului, de dezvălure a înțeleșului și înțelepciunii lui, în expresii muzicale ori coregrafice, implinindu-se astfel o subtilă continuitate între generații.

Dar, cum spuneam, Ciocăneștii, satul înșirat pe valea Bistriței, pe acea vale în care riul încă mai păstrează vechiul lui nume — Bistrița Aurie — amintire a unor plecări în timp lădelectnic de spălare a nisipurilor aurifere, e o spiritualitate, o atmosferă, un tînut mai mult al sensibilității. Și pe acest fond, oamenii, urmași poate ai căutătorilor de metal scump, au bătut monedă de preț și de faimă, de cînstire, din năzuirea de a se descoperi pe ei înșiși.

Platon PARDAU

Vizita în România a președintelui Republicii Franceze, generalul Charles de Gaulle. La sosire, pe aeroportul Băneasa

LECTURI INTERMITENTE (XXXIII) GENERALUL DE GAULLE ÎN „ANTIMÉMOIRES”

Ca și François Mauriac, al cărui „block-notes” săptămînal, confesional, dar și politic, din „Figaro-ul literar”, evocă, nu odată figura generalului de Gaulle, André Malraux face parte din rîndul acelor scriitori francezi contemporani, pe care legenda, pe de o parte, și „prestigiul” generalului, pe de alta, i-au alăturat sefului de stat, pe unii, în calitate de colaboratori, pe alții în aceea de simpli însoțitori ai carului de triumf. Inșăși apropierea celor doi scriitori, primul, catolic prin excelență, al doilea, grătie peregrinărilor multiple prin diverse continente și culturi, mai mult amator de credințe plurale, este revelatorie. Scriitor dintre cei mai străluciți, cu începuturi existențialiste, romantic de probleme grave și autor al acelei primele „La condition humaine” de acum treizeci și cinci de ani, străbătută cu intensitate de curentele revoluționare, care aveau să schimbe fața și destinele Extremului Orient (o grevă generală la Canton era salutată ca un început de victorie politică), călător neobosit și cunoscător adînc al culturilor și mitologiilor cite se întind de la cea kimeră de pădurea „omicidă” a Cambodgiei pînă la cea arțecă din Mexic, luptător antifascist din Spania antifascistă, pînă în maquiurile rezistenței franceze, și maquișul său, cum înșuși o spune cu o admirabilă imagină (căci maquișurile își aveau și ele, desigur, „ambuscadii” lor), multiple de bună-seamă vor fi fost afinitățile electice ce vor fi apropiat pe André Malraux de generalul de Gaulle. Firește, nu sînt în cădere noastră să reconștituim aici împrejurările, nici climatul, resurrecției franceze după cel mai groaznic dezastru militar (cum Malraux însuși o spune la unul din interogatoriile ce preced cea de a doua evadare din 1944) cunoscut în istorie. Preocupat în acel timp, cu propria noastră eliberare, poate că ne-ar fi și imposibil să recepțivăm toate datele necesare. De atmosferă însă ne reamintim, a-

ceastă succintă caracterizare pasajal în care, citînd aforismul unuia din personagiile romanelor sale despre imensul pret al vieții („o viață nu valorează mare lucru, înșă nimic nu prețuiește cît o viață”), Pierre-Henri Simon scrie: „Orientată de sentimental morții, gîndirea lui Malraux, departe de a tînde spre nimicire, dempotrivă aminteste paroxizmul; reflectia inteligentă nu intervine decît pentru a întîinele exaltarea vieții; căci, așa cum o spune Garcia din „L'espoir”, tot ceea ce poate face omul mai bun din viața sa este

„să transforme în conștiință o experiență pe cît posibil cît mai înlînsă”. Și, mai departe, săpînd la rădăcinile acestei conștiințe, același comentator: „Ceea ce Malraux numește „condiție umană”, nu e numai condiția unui animal economic și politic, care-și cere libertatea și demnitatea în compania semenilor săi, dar condiția unui ins conștient și muritor, ce vrea să aile un înțeles vieții ca și morții sale și să se simtă liber și demn în fața masei zdrobitoare și mută a

PERPESCIUS
(Continuare în pagina 7)

DELAVRANCEA

breviar

Sîrșitul neașteptat al lui Delavrancea a fost pus de mulți comentatori în legătură cu multarea teroriului național prin pacea de la București. Nimeni, într-adevăr, n-a resimțit-o mai dureros decît luptătorul pentru unitatea țării, care se dăruie integral acestei cauze, în anii neutralității. Într-adevăr, inegalabilul orator străbătuse țara de-a lungul și de-a latul, singur sau însoțit de alii militanți ai aceluiași cauze, iar verbul său inspirat răscolise adînc masele, îndînd amintiri neșterse tuturor, chiar dacă emulii săi se numeau Vasile Luca, Nicolae Iorga, Nicu Filipescu, N. Titulescu, Ionas Grădîșteanu. Am avut și eu norocul, ca adolescent, să-l văd și să-l aud, scuturîndu-și coama leonină și clamînd înaințele poporului în de-lir justele noastre revendicări. Se putea spune despre el ca despre Demostene că acela care nu l-a auzit pe însuși „monstrul” răcnînd, nu-și poate da năldecum seama de ce este puterea cuvîntului roștit.

Vînl decît „dăruie” ca să exprime nevoia și darul de a se împărții public, care caracterizează psihic pe extravertizii. Maestru al paletei verbale în scris, cu procedeele migăloase ale unei impresioniste, Delavrancea s-a relevat înșă, dacî nu înțitul prozator al momentului literar, desigur cel mai mare orator, — parlamentar, de bară, la juraii, în penal, și de mase, — al epocii, tîm de un sîert de veac. Titu Maiorescu a fost, dacî nu mă înșel, cel care l-a conștințit ca orator, modul său propriu de a ține, meca tînt acelu al oratoriei academice și profesoriale. În stilul unei înalte demnități a persoanei și a expresiei, Tu-măltos și lric ca și Delavrancea, mare vorbitor de mase el însuși, N. Iorga, cufremurat la moartea acestuia, l-a numit „glasul cel mai zădușitor de sîrșite” (CLVI, Delavrancea, în Oameni cari au fost, II, 1935, pag. 435). În deplinătatea spiritului critic, pînăndu-și întrebarea care a fost cel mai bun dintre ultimele mari discursuri ale lui Delavrancea, N. Iorga l-a numit „oratorul tuturor nuanșe-

lor și lînetelor, acela de pe buzele căruia nu se desicdea nici un cuvînt care n-a adie ca o mîreasmă nouă” (CLVII). Ultima cuvîntare a lui Delavrancea, ibid., 436). Așadar oratoria de mase n-a fost la Delavrancea un simplu „materis voric” ca la alii actori și limbici, cum îi stampilese Maiorescu, în cunoscutul său eseu pamflet.

Am recitit cu acest prilej trei din marile discursuri ale lui Delavrancea și anume: Lumina tuturor... pronunțat în ședința Camerei de la 17 martie 1905, Din estetica popoalei populare... discurs de recepție la Academia Română, roștit în ședința solemnă de la 22 mai 1913 și Pămînt și dreptul... discurs ținut în ședința Camerei de la 9 iunie 1917. Despre acesta din urmă păstrase N. Iorga, care participase la ședință, impresia unei lenale și juvenile confesiuni publice. Se poate cu unii asistenți să-l împărțim înșă în două cîmpuri: înșă, rețînem cîlocul fierbinte al lăvei, din acest splendid pasaj: „Eu pot să aile e șnt copilul [dranului] călăcaș, tmoprietărit la '64! Nu pot să aile ceea ce am înțivat de la

Simetrii
Agnosticii prea mult te-mbie, prea mult te-mping în lege doctăii, cînd stau în sine-și simetrie solștiiși, echinocții.

Êști prea de tot realitate și prea înclîni către legende cînd mi te mărginești în toate, în ide și-n calendre.

Prea mult te-ncolăcește clipa și prea te-adună în infinit, — cînd te sîrșuț cu aripa nadirul și zenitul.

Departe
Departe, zilele precare ca regii Daciilor s-au stîns. Un veac izbăște, altul doare în tru-pu-mi subțiat și nîns.

Din vîrsta mea, epistolară fragmente cad pe-un lut întîns, poate spre oameni, sau spre fiare în mod greșit sau dinadîns.

Durerea mea-n sintaxă este că nimeni nu-mi mai dă de veste pe unde sînt și ce mai fac.

Și, decadent, mă cred un flaut în jurul căruia mă caut de după cîntece. Și tac.

AI. ANDRIȚOIU

CHARLES DE GAULLE: „MEMORII DE RĂZBOI“

VICTORIA (fragment)

La sfârșitul lui aprilie, Bradley ajunge la Elba și stabilește contactul în regiunea Torgau, cu trupele lui Jukov, care sîrșesc de curier Berlinul. Ea Nord, Montgomery intră în Hamburg, și la începutul lui mai, pune piciorul în Kiel și Bübeck, sprijinit de Rokossovski care a succedat pe teatrul Prusiei Orientale marelui general Cerniaikovski mort în luna februarie. Se văd astfel tăiate de Reich forțele germane de ocupație din Danemarca, acești fiind cazul și celor care, sub Blaskowitz, s-au menținut în Olanda. Ea Sud, trei armate aliate pornesc asupra radei Alpiilor bavarezi și austrieci, unde înamicul ar putea să reziste; Patton pătrunde în Cehoslovacia unde cuprinde Pilsen-ul și în Austria ajunge la Elza foarte aproape de rușii lui Tolbuhin care a luat și depășit Viena; Patch intră în München și împinge pînă la Innsbruck; de la Elza își lansează asupra Tiroulului unitățile blindate și diviziile sale marocane, o coloană urcînd Iller-ul, alta de-a lungul lacului Constanza. Avangardele franceze întinse în Voralberg a XXIV-a Armată germană, nouă în ordinea de bătaie, dar formată dintr-o mulțime de rămășițe, și al cărei șef, generalul Schmidt, se predă numai de curier. În ziua de 6 mai, drapelul francez flutură pe dealurile Arberg. Intre timp, Divizia Leclerc, revenită în grabă din Vest și repusă în fruntea Armatei Patch, a ajuns la Berchtesgaden.

E sfârșitul. Axa e învinsă. Șefii ei succumbă. În ziua de 1 mai, cele din urmă antene ale radio-ului german lansează știrea morții lui Hitler. Se aflase, cu câteva zile mai înainte, de omorarea lui Mussolini.

Acesta, cu toate că perseverase pînă la capăt în gîlcăva sa, fusese șters de evenimentele. Cîntă gălăgie făcuse, totuși, în lume acest „Duce” ambițios, orgolios, acest om de Stat cu largi năzuiri și cu gesturi dramatice, acest orator antrenant și excelsiv. Cucerise Italia cînd ea lucra în anarhie. Dar, pentru el, a o salva și a o pune în ordine era prea puțin. Voia să facă din ea un imperiu. Exilînd, spre a izbucni, libertatea și clădindu-și propria dictatură, el dădea țării sale aerul de a fi unită prin intermediul corbelor, al fasciilor și al lictorilor. Apoi, sprijinit pe aceste aparențe, devenea o mare vedetă pe scena internațională.

Pretențiile lui pe atunci se îndreptaseră spre Africa. Pe țărmurile Mediteranei și ale Mării Roșii, trebuia să i se cedeze, sau să cucerească, partea leului. Cînd, el pretindea să crească și în Europa. Savoia, Nisa, Corsica, Slovenia, Croația, Dalmatia, Albania, iată ce i se datorau și alții „Italia fascistă și proletară” împotriva francezilor decadenți și a iugoslavilor incapabili. În sfârșit, cînd văzuse nazistele Panzerdivisionen năpustindu-se asupra Franței, în timp ce Anglia se replia în insula ei, Rusia sta cu arma la picior, America rămînea neutră, Ducele se unise cu Führer-ul și se aruncă în război, crezînd că acesta era gata să sîrșească.

În clipa în care mitraliera unui partizan îl doborî, Mussolini își pierduse rațiunea de a mai trăi.

Vrînd să îmbrățișeze prea mult, nu-i mai rămînea nimic de strîns. Fără îndoială, în vremea apogeeului fascist, dictatura lui părea solidă. Dar, în fond, cum ar fi putut să fie, cînd dănuiau lîngă ea monarhia, biserică, bănele și cînd poporul făcînd de veacuri război ceea ce era în ciuda feșelor și a războiilor? Era, desigur, mărfa în pretenția de a restaura antichitatea primă a Romei. Dar era, oare, o țintă accesibilă în aceste timpuri cînd lumea e tot altă de vastă ca pămîntul și se folosește de mașină? Să ridici împotriva Occidentului Italia, matcă a genului său, să asociezi la desfășurarea opresiunii germanice metropola latinăității, pe scurt, să faci un popor să lupte pentru o cauză care nu era a lui, nu înseamnă a silui natura? Cînd timp Germania păru să triumfe, Ducele își dădu seama că împuritate de bătălie armate anevoie convinsă. Dar, de cum începu retragerea aliatului, învoială nu se mai putu susține și valoarea reneșterii îl mătură pe Mussolini.

Sinuciderea și nu trădarea punea capăt acțiunii lui Hitler. El însuși o înfrupte. O sîrșește el însuși. Spre a nu fi înfrînt, Prometeu se arunca în prăpastie.

Omul acesta, pornit din nimic, se oferea Germaniei în clipa cînd ea ducea dorul unui nou amanet. Sătulă de împărțatul căzut, de generali învinși, de polițieni coragioși, ea se dăruise trecătorului necunoscut care înfrîșa aventura, făgăduia dominația și al cărui glas pasionat îi răscălea în simțurile tainice. De altfel, în ciuda înfrîngerii înregistrată altădată la Versailles, cariera se deschidea larg acestui cuplu întreprinzător. (...)

Adolf Hitler voia să le prindă pe toate. Fascism și rasism îi procurară, amestecate, o doctrină. Sistemul totalitar îi făgăduia să acționeze nestrușit. Forța mecanică îi puse în mîini atu-urile secolului și ale surprizei. Desigur, totul se îndrepta spre opresiune și aceasta ducea la crimă. Dar Moloch are toate drepturile. De altfel, Hitler, dacă era puternic, nu uita să fie și abil. El știa să momească și să mîngîie. Germania, ademenită în străfundurile ei-insuși, își urmă Führer-ul într-un singur elan. Pînă la sfârșit, ea fu supusă, slujindu-l cu mai multe eforturi decît a putut vreun popor să ofere vreodată unui șef.

Cu toate acestea, Hitler avea să înfrînească obstacolul uman, cel care nu poate fi trecut. El își clădea gigantul plan pe creditul pe care-l făcea josiției oamenilor. Dar aceștia sînt suflete cît și nori. Acțiunea ca și cum ceilalți, n-ar fi avut niciodată curaj, înseamnă să te aventurezi prea mult. (...)

Totul merse, la început, cum se prevăzuse. Germania nazistă, dotată cu mașini înfricoșătoare și înarmată cu legi fără milă, merge din triumf în triumf. (...) Fără îndoială, armata cucerită fulgerului a Franței fără Stat și fără Comandament. Dar Anglia, de după mare, nu voia să se închine și flacăra rezistenței se aprindea printre francezi. În cazul cînd Wer-macht-ul ar ataca Rusia, i-ar lipsi spre a o înfrînge tocmai trupele germane care erau angajate altundeva. Din acel moment, America, aruncată în luptă prin agresiunea Japoniei, ar putea cu siguranță să-și desfășoare forțele. În ciuda energiei prodigioase a Germaniei și a Führer-ului ei, soarta era pecetluită.

Presă literară franceză a subliniat în repetate rânduri virtuțile estetice ale acestei cărți-document: Memoriile de război ale lui Charles de Gaulle.

François Mauriac scria: „Generalul de Gaulle are stîlul destinului său, un stîl acordat la Istorie.”

Evenimentele îl poartă, dar și mai mult încă pe vestire lor. Este marele ton al lui Bossuet; nimic nu e însă mai puțin afectat, mai arzător și, adeseori, mai corosiv.”

Creдем că scurtele fragmente pe care le publicăm revelează aceste calități.

Antrepriza lui Hitler fu supraumană și inumană. El o susținu fără curmare. Pînă-n cele din urmă ore de agonie în fundul bunkerului berlinez, el rămase neclintit, neînduplecat, necruțător, așa cum fusese în zilele cele mai strălucite. Pentru sumbra grandoare a luptei și memoriei sale, el alesese să nu sovie niciodată, să nu se tocmească sau să dea îndărăt. Titanul care se străduie să ridice lumea n-ar și să se înconvoaie, nici să se îmbliuzească. Dar, învins și zdrobit, poate redevine om, timp de o lacrimă tănuțită, în clipa cînd totul sîrșește.

Capitularea germană nu e a e-ului decît o chestiune de formalități. Mai trebuie să fie și îndeplinite. Chiar înaintea morții lui Hitler, Goering, pe care l-a desemnat ca eventual înlocuitor și care îl crede pe Căntăreț nefiștăre de a se mai face auzit, schițează o tentativă de negociere. Dar e, imediat, condamnat de Führer. Himmler, al doilea în ordine succesiv, a luat contact de partea lui cu contele Bernadotte, președintele Crucii-Roșii suedeze, și a transmis, prin Stockholm, guvernului occidental o propunere de armistițiu. Himmler face pare-se, calculul că, dacă ostilitățile încetează pe frontul de Vest și se urmează la Est se va crea, în blocul

aliat, o fisură de care va profita Reich-ul. Demersul marelui-maestru al Gestapo-ului se însotește cu câteva gesturi destinate a înduce abominabila reputație pe care i-au adus-o crimele lui. Așa se face că, în extremă autorizează Crucea-Roșie internațională să distribuie alimente de depozitații. Prevenții numădate de această organizație, ne grăbim să trimitem în Germania de Sud, pornind din Berlin și din Zürich, pe camioane furnizate de noi și conduse de șoferi elvețieni loturi de hrană citorva lagăre de concentrare și coloanelor înfometate pe care nemții le împing pe șosele.

Mie însumi, Himmler îmi face să-mi parvie în mod oficial un memoriu care lasă să se întrevadă sub durere, sîrșetă, „E clar! Ați cîștigat, recunoașteți documentul. Cînd se știe de unde ați pornit, se cuvine, generale de Gaulle, să-și scoți foarte plecat palaria... Dar, acum, ce veți face? Să vă lăsați pe anglosaxoni? Vă vor trata ca sateliți și vă vor face să vă pierdieți onoarea. Să vă asociați cu Sovietele?” (...)

Lăsdind de o parte lîngșeala cu care se ornează în ceea ce mă privește acest mesaj de pe marginea mormîntului, există fără îndoială adevăr în considerațiile pe care le schițează. Dar ispititorul încolțit fiind ceea ce este, nu pri-

mește de la mine niciun răspuns, și nici de la guvernul Londrei și Washington-ului. De altfel, el n-are nimic de oferit. Hitler, chiar, care probabil că a aflat de aceste neluiri, îl desmoștește la rîndul lui, și pe Himmler. Amiralul Doenitz prescrie Führer-ul să i se transmită puterile sale după propria-sinucidere. Amiralul este deci investit printr-o ultimă telegramă lansată din adăpostul subteran al Cancelariei Imperiului.

Pînă la sfârșit, cei din urmă deținători ai autorității Reich-ului se străduie să obțină vreun aranjament separat cu Occidentul. În zadar! Aceștia exclud orice ieșire în afara unei predări fără condiții primite de toți aliații în același timp. E adevărat că amiralul Fridenberg încheie, la 4 mai, cu Montgomery, capitularea armatelor din Nord-Vestul Germaniei, din Danemarca și din Olanda. Dar aceasta nu e decît o convenție între șefii militari locali, nicicum un act care să angajeze Reich-ul. În cele din urmă, Doenitz se resemnează. Generalul Jodi, trimis de el la Reims aduce lui Eisenhower capitularea totală. Aceasta e încheiată în ziua de 7 mai la orele 2 dimineață. Focul trebuie să înceteze a doua zi la miezul nopții. Cum actual e semnat la cartierul-general al comandant-

ului șef occidental, se înțelege că, prin simetrie, o ratificare va avea loc, la 9 mai, la postul comandamentului sovietic la Berlin.

N-am uitat, firește, de a reglementa dinainte, cu aliații, participarea franceză la semnarea acestor două documente. Textul, de o extremă și teribilă simplitate, nu ridică din partea noastră nicio obiecție. Dar trebuie ca Franța, și ea, să-l ia formal pe seama ei. Trebuie să spun că aliații ne-o cer ei-înșiși fără ocoluri. De Reims, cum s-a convenit, generalul Bedell Smith, șef de stat-major al generalului Eisenhower, prezidează ceremonia în numele comandantului șef și seamază, înții, cu Jodi, reprezentîndu-l pe Doenitz. Apoi, pentru ruși generalul Suslparov, pentru francezi generalul Sevez sub-șef de stat-major al Apărării Naționale — Jun fiind la San Francisco, — își pun semnătura. Cit privește actul de la Berlin, el va avea o mai mare solemnitate. Nu pentru că adăogă ceva față de cel de la Reims. Dar Sovietele (în nume al-l pune în relief. Pentru a reprezenta Franța, îl desemnez pe generalul de Lattre.

Acesta, primit de ruși cu toate atențiile de rigoare, se lovește, totuși, de o obiecție protocolară. Mareșalul Jukov fiind delegatul comandamentului sovietic și air-marșal-ul britanic Tedder cel al comandamentului occidental, rușii declară că, în principiu, ei sînt de acord ca generalul de Lattre să fie, și el, de față. Dar, cum americanii l-au trimis pe generalul Spaatz spre a semna ca de Lattre, severul D. Vîșinski, venit spre a-l „consilia” pe Jukov, observă că americanul face un dublu rol cu Tedder și n-ar fi în măsură să participe. Francezul

ar fi, în acest caz exclus. Cu adresa și formulate, de Lattre pretinde, dimpotrivă, a-și împlini în totul misiunea lui. Incidentul este repede reglementat. La 9 mai, generalul de Lattre la loc alături de delegații militari ai marilor puteri aliate, sub o panoplie unde tricolorul figurează lîngă drapelurile lor. Da actual final al capitulării germane, reprezentul Franței e semnat, la fel cu cel al Rusiei, Statelor-Unite și Marii-Britanii. Feldmareșalul Keitel strigînd: „Cum? Și francezii!” subliniază încordarea care duce, pentru Franța și pentru armata ei, la o asemenea reînălțare.

„Războiul e cîștigat! Iată Victoriile E victoria națunilor unite și e victoria Franței!” Vestec, prin radio, în ziua de 8 mai la orele 3 după-amiază. La Londra, Winston Churchill, la Washington Harry Truman, vorbesc în același timp cu mine. Puțin mai tîrziu mă duc la Etoile. Piața e plină de o mulțime care, după sosirea mea, devine enormă în câteva clipe. Abia am salut mormîntul Soldatului necunoscut, și masa se precipită într-o furtună de aclamații rupînd zăgăzurile. Cu greu, mă smulg din torent. Această manifestație, cortegele organizate, sunetul clopotelor, salvele de artilerie, discursurile oficiale, nu împiedică totuși ca bucuria poporului, la fel ca și a mea, să rămîna gravă și stăpînită.

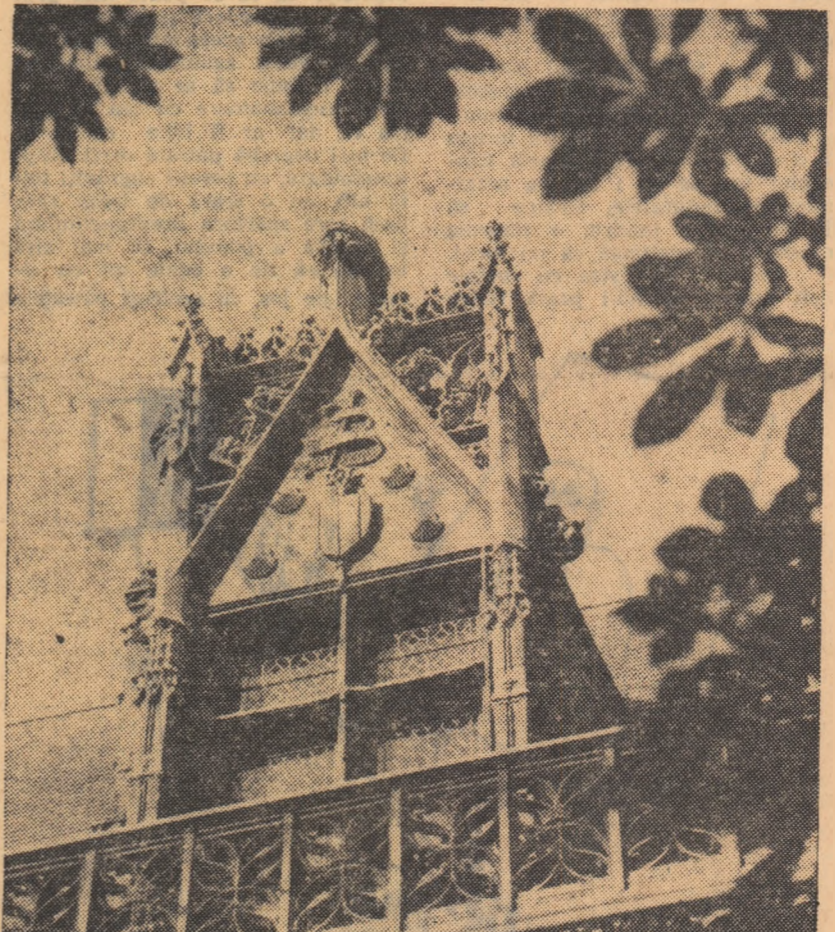
E adevărat că, de luni întregi nimeni nu se îndoliese de scadenții care, de săptămîni, e socotită ca iminentă. Vestea n-are nimic dintr-o surpriză care ar putea provoca explozia sentimentelor. Aceștia, de altfel, și-au și dat frîu cu prilejul eliberării. Și pe urmă, încercarea, dacă ea a fost pecetluită, pentru noi francezii, printr-o glorie smulsă din cel mai adînc abis, n-a fost mai puțin însemnată. La început de slăbiciuni dezastroase. Cu mulțumirea prilejuită de desnoțămînt, ea lasă — pentru totdeauna! — o durere surdă în adîncul conștiinței naționale. De altminteri, de la un capăt la celălalt al lumii, loviturile de tun ale armistițiului sînt primite, desigur cu o imensă ușurare, pentru că moartea și mizeria se depărtează, dar bucuria lor e fără delir, căci lupta fu mînjită de crime ce fao rușine neamului omnesc. Fiecare, oricine ar fi, oriunde ar fi, simte în el-însuși speranța avîntîndu-se din nou, dar se teme că, și de data asta, „războiul care naște tot” nu va fi născut pacea.

Misiunea ce-mi fu însoțită de durerea patriei se află, acum, împlinită. Printr-un noroc de necrezut, mi-a fost dat să conduc Franța pînă la capătul unei lupte în care ea punea totul. Iată o via, respectată, redobîndîndu-și pămînturile și rangul, chemată, alături de cei mai mari, să orînduiască soarta lumii. Cu ce lumină se daurește ziua ce stă să apună! Dar, cît sînt de obscure zilele de mîine ale Franței! Iată că totul se și micșorează și scade. Flacăra aceasta de ambiție națională reînsoțită sub cenusă la suflarea furtunii, cum se va păstra aprinsă cînd vîntul va fi căzut?

În românește de
TAȘCU GHEORGHIU

TURNUL SAINT-JACQUES — PARIS (detaliu)

FAȚADĂ RENAISSANCE — PARIS

TIBERIU UTAN

CRONICA LITERARA

„CLIPSE”

Există — ca să reiau un gînd mai vechi, deja exprimat — o poezie de inspirație și alta de construcție, o poezie a cuvintelor dezlănțuite și una a cuvintelor potrivite, în care — după cum spune Goethe — inspirație e 1/3 și transpirație 99%, pe cîntă cealaltă e sută la sută inspirație în transpirație care icoată, rece ca gheața, în intervalele, uneori foarte lungi, de sterilitate. Această distincție, care nu implică o judecată de valoare din moment ce scriitorii de primă mîrimă pot aparține celui de al doilea tip de poezie, se face nu atît din punct de vedere al inspirației, ce nu poate lipsi, cît al felului de a scrie, al temperaturii de creație. Unii scriu versuri, lucrează ca niște artizani, ca niște meșteri argintari, cu chipul crispat de efort, cu aerul că s-au apucat de o treabă foarte grea, dar obișnuită, fără nimic misterios în ea, pe care nu e bine s-o împlinesci decît după ce arderile sufletești s-au consumat, într-o stare de spirit limpede și rece; ceilalți, cu fata destinată, transfigurată, parcă transcriu și totul se înalță în fulgerul într-o sărbătoare a revelației.

Un inspirat e și Tiberiu Utan, și valoarea — mai mare decît se crede — a poeziei sale se decide chiar din felul delicat, și spontan în care țineștie. Versul e transparent, fluid și lejer, fiecărui poezie liberă, grațioasă trimis spre starea de clipă Tiberiu Utan e vizitat de muze. Lirismul său aderă la mit nu prin el însuși, ci prin modul în care la naștere, prin inspirație, creația nemăi-întîlnind aici un proces, ci o fulgurare.

Pentru Tiberiu Utan poezia, ca pentru păsări cîntecul, e manifestare, potrivit unui orar misterios, a unei necesități obscure, o melopee a instinctului. Să-și cînte la anamite, sorocite clipă prin predestinat și tot ce-l interesează pe poetul nostru, care nu are mai mult orgoliu, mai multe învidii și complexe, sau mai mult simț critic decît cîntăreții vîzduhului. De aceea, Tiberiu Utan se menține într-un fel de izolaționism poetic: scrie așa cum știe el, urmîndu-și drumul ca apele unui rîu albia, e complet străin de modă, care poate fi uneori și un mod al progresului, e prin structură refractar la influențe, arzînd puștile nu

pentru a se însingura cu orice preț, ci pentru că nu-i sînt de nici un folos. Preocupat de cariera sa poetică tot afit de puțin ca și de a altora, absorbit de așteptarea simților clipe, Tiberiu Utan face greșeli, pornește pe o pantă de exemplu înclinațiilor sale firești, ca atunci, de exemplu, cînd cultivă o poezie de eveniment, ocazională, gen la fel de onorabil ca orice altul, dar nepotrivit autorului Cărții de vise și a Clipelor. Însă chiar și erorile se întorc în folosul acestui poet prin excelență de inspirație, arătînd o candidă nepăsare față de tot ce rămîne în afara momentelor în care întreaga sa ființă se prefăce dintr-o dată în izvor, nepăsare ce-l deosebește într-alt de acei confrăți care-și calculează orice gest, construindu-și pas cu pas o situație în poezie ca în orice altă branșă... Precum îndemna pe vremuri marelui George Enescu, Tiberiu Utan își lucrează grădina cu modestie, așa spune cu umilință, fără să se uleie de ce fac vecinii. Și tocmai pentru că lucrează atît de frumos, „Frumusețea, pasăre străină” îl vizitează pomii și florile.

În spațiul poeziei noastre contemporane, lirica lui Tiberiu Utan reprezintă o sferă de aer pur. Versurile sale creează o stare sufletească plină de elevație și delimitează o zonă paradisiacă, ocrotitoare, de frăgezimi matinale, fragilități și inocență. „Pe-un picior de plai / pe-o gură de rai” se află, prin propria sa magie, și poetul, care evocă astfel ceasul minunilor primăvarațice: „Primăvară / Făși de zăpadă murdără — / hermini lăvălie-n lîngșe. / Vreacuri trosnesc / ca puzderi aneșt meliate. / Soarele ninge / în unghi neliere / pulberii de așe pe toate. / Frunze de au / fug ca nebune, / Codru-n pian / cu fragede strune. / Risipa de muguri / și puritate... / Aștept zburătoarele / mele plecate. / Auziți? — se des face / frunzele merilor, prunilor, / caisal își aprinde florile. / Oameni, / e ceasul minunilor!” (Alt poem). Sentimentul fundamental al volumului e cucernicia, umilința, provenind nu din mistică sau dintr-o carență a personalității, ci din contemplarea marelui miracol al naturii, al vieții. Poetul, care, în diferite împrejurări existțiale, se fereste să se declare invingător, știînd cît de usor pot sări oamenii din carul triumfal în urma lui, și că viața e o luptă întotdeauna nedreaptă, se îndreaptă spre ceea ce e delicat, pur, vulnera-

bil, o poezie îmbracă în globul ei de cristal sfera puzerizabilă a unei flori de păpădie, alta cîntă fulgii de zăpadă. Solicitodinea aceasta pentru tot ce e neajutorat, fin, stîngaci, pentru cenușăsele celor trei regnuri, vine dintr-o similitudine. Nu spune poetul: „În viață am intrat / ca un pui de barză / cu picioarele îngrozitor de lungi, / și ciufului și slab?” — și așa, de fapt, a și rămas. Sub zălele de luptător pe care din cînd în cînd și le zăngăne neconvîngător, bînuim și acum anatomia unui pui de barză.

De la simplismul unor bucăți mai vechi, poezia lui Tiberiu Utan a evoluat pînă la subtilă simplitate ce învăluie temele recentului volum. Una din ele e legătura cu glia, pe care strămoșii o string în brațe albe (Grunul lui Horia), cu satul unde după cum zicea Blaga — s-a născut H-niștea, și tema reapare indirect și oarecum surprinzător în splendidul poem neuraștic, intitulat Ev. ce pare scris de un dezdrăcinat. La oraș

total se transformă în zgomote, pînă și bătăile inimii devin exasperante zgomote: „Îmbrăcăm o cămașă de zgomote / dimineață / o haină de zgomote palărie de zgomote / cravată de zgomote / sîm seara în baloane de zgomote / în parcuri cu bănci de zgomote / cu arbori și flori de zgomote / bem apă de zgomote / razete de lună — zgomote / somnul și visele — zgomote / doar medicii prin stetoscop / disting inima. / Zgomote.” O altă temă e timpul. Chipul nostru se trece, îmbătrînește chiar în clipa în care se reflectă: în apele aceleiași oglinzi nu putem privi de două ori același chip (Sine ira). Trecutul e o existență dubitativă, o altă vîrstă e ca o altă viață, și viața noastră devine, în minor, o gamă de metempsihoze. Ce e viața omului dacă nu o perpetuă rușe în două a ființei, indivizibilă, unitară totuși? (Ce-a fost n-a fost). A trăi înseamnă a lăsa mereu în urmă niște străini — ipostazele vîrstelor noastre. Ca prestidigitatorii, scoatem într-una din noi alte și alte fapături, aruncîndu-le peste umăr, în spate. Cine sînt intruși? E întrebarea ce și-o pune poetul în frumosul poem Fotografie veche, uluit și înfricoșat de pluralitatea unității pe care o reprezentăm: „Fotografia veche să n-o aduci, / o lasă / în colțul de acasă / în rama peste care / coceala se așterne. / Te însuși, nu-eu cu copul pe ride-n puf și perne, / în sub piciorușul cărui / de-aprît e smălț cearecefal... / A vrut să facă o glumă pe-semea fotografia... / Nici liceanal frav spunînd o poezie / pe un ațet de tun. / Toți oamenii din poză aveau să nu mai fie, / doar el rămăsese-n viață, ce le-a urag, „drum bun...” / Nu șterge de pe sticlă, te rog, nu șterge praful. / A vrut să facă o glumă sinistru fotografia. / Fii bună nici pe-aceasta nu o lua în seamă, / din amintire-i rupt / ca o seamă / pe care vîntu-o poartă o clipă în lumină. / Mă vezi cumva pe mine stăpîn de limuzină? / Fotografia e luată / la vîrstă cînd și truceul de bici te mai îmbată, / cînd ideal de viață e cinematograful... / A vrut să facă încă o glumă fotografia. / ... / Un început pe creștet de chelie, / țigara-n colțul gurii, / puțină nostalgie, / și o suviță albă; / te rog nu șterge pra-

ful. / S-a întrecut cu gluma fotografiei. Poetul se află în subordinea Generalului Loc, care poate oricînd se dea comanda: pe loc, vesnic repaus. Dar pînă atunci să ne facem datoria: „Bună ziua, Generale Timp, / tu pe nimeni nu băștămi / ura și dragostea îți sînt egale / o miie, poată / E-ia-lă, Generale Timp, / mă simt bine în transele tale, / în Statul tău major, / în serviciul tău de curieri. / Bună ziua, Generale Timp!”

Un capitol aparte formează critica bogată a volumului, a cărui ipostază dominantă e așteptarea chinată a iubitei, slăgurațea. Cîntec vechi. Cînd nu ești, fluturi, întocarcera corciorilor, ar merita toate să fie citate, dar pentru că spațiul ne obligă să alegem numai una, noi am ales Femeile care cîntă în singurătate: „Le-am auzit în curțile caselor mici / la marginea orașelor mici / legîndu-și copii sau / întinzînd rufe la uscat: Cîntau. / O, femeile care cîntă în singurătate / aștepta pe cineva, aștepta, / la prinz sau la cină, la miezul nopții, / o zi, o săptămîni, un an, o soaptă. / Trec deseori pe lîngă casele mici / de la marginea orașelor mici. / Să mă aștepte cineva cîntînd — / și fug din străzile acelea ca de-un gînd!”

Lirica lui Tiberiu Utan, în al cărei spațiu curat, luminos totul devine diafan, și pînă și inima poetului plutește în vîzduh ca „un balon de săpun roșu”, reabilitează într-o perioadă de crîspare și abstracționism poetic, de vizionarism grandios conceptele de grătie, inspirație, înefabil. Ca florile unei grădini îmbalsamate, poeziile volumului Clipor (cu cîteva excepții, puține, dintre care: Alegătorul, Copac fără păsări) respiră în mormîntul Mariei Tănase, în fața frumuseții cărăia nu mai stau să caute epiteie: „Cum trecea printre morminte / a-ncăput iarba să cînte. / În-treabă iarba: Ce ai / de ai prins, firule, grai? / Mi-a răspuns: Nu mai călca / peste rădăcina mea. / Pui să-mîntă omenească / și vei altceva să crească / decît doină românească / decît doină românească?”

Valeriu CRISTEA

Tunicile lui Nessus

Fiecare anotimp e-o tunică arzătoare, le-am încercat în tineret pe rând, m-au despuțat de ani tot mai avare, să mă aștern cu umbra în pământ.

(Dar și-n mormint le simt focul răios, pe semne că în viață le-am îmbrăcat pe dos...)

Culoarea

În cărți am conturat figurine culesse în pagini din nopțile mele, cu mâini moștenite de la tata, când înflorea culori pe ucele.

(Există o nuanță albastră, în pagini n-o veți afla, se vede că talii în noapte culoarea acestora-i lipsea...)

Elogiu

Tempul trece prin insula mea cu obosite vise vegetale, sint aer din respirația-grea, suspendat de volutele sale.

(Numai luna, gelosă pe-al trecerii nimb, mă scoate de mină dincolo de timp...)

Tinerete

E-n trupul meu un zmeu dement, în aprili se ridică din melci, din rădăcine, să lupte iar c-un Făt-Frumos ce an de an pleacă din mine.

(Întoarce-te, Făt-Frumos, am ridicat pădurile de jos și munții suri la loc i-am pus dar n-am aflat unde te-ai dus !)

Somn alb

Îngerii dorm printre erborii din cer, coroanele întoarse cu fruntea spre pământ risipesc frunze uleioase de măsline când s-agită paradisiacul vint.

(Întoarce-te de pure limpezimi, se-acoperă cite doi sub o țază și dacă tresar în somn uneori înseamnă că pe noi ne visează...)

Buffalo-Bill

Îmblinzea cai de jar prin preerie, lossou-i magnetic simțeam cum m-apasă când îl desenam în ora de geografie pe Texas-ul ce invadase-n clasă.

(Buffalo-Bill, cum te-a ucis ciudața mea copilărie, din tine doar un patru o rămas în inimă și-apoi la geografie !)

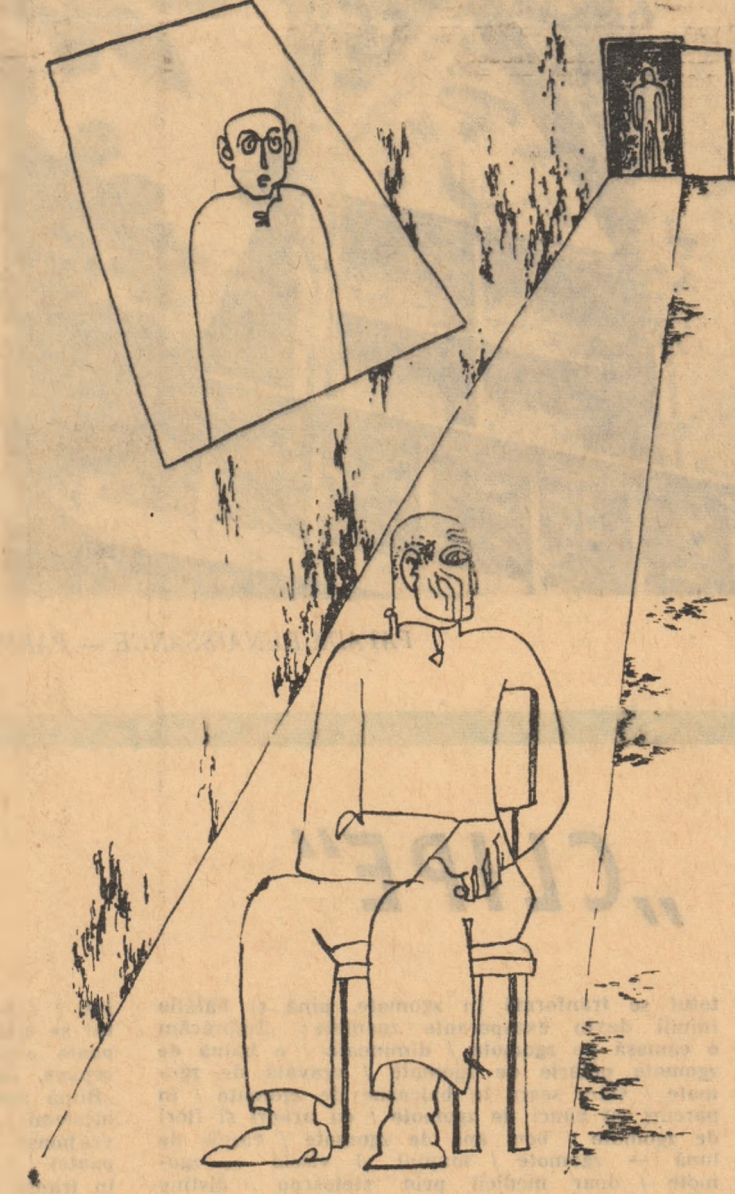
Dincolo de usa încuiată

Schiță de
SORIN TITEL

Camera ar trebui să aibă tavanul foarte înalt încât ridicând privirea să fie destul de greu să distingă local în care pereții văruții în alb — un alb nu tocmai curat, se zgărnise nu de mult așteptându-se mereu ca bătrînul să noară — sprînjii greutatea unui tavan din mijlocul cărăia coboară un fir subțire și negru; la capătul firului un bec murdar — punctulețele negre semănînd cu pistruile roșcate de pe fața bătrînului — împrăștiie o lumină care lovește pereții dreptunghiulari, un fel de cutie de pan-tofi, ai camerei — mai e lumina zilei care vine dintr-o singură direcție, o fereastră unde văsu în spatele bătrînului, o lumină care nu vine însă de afară, ci pătrunde printr-un coridor de asemenea nu prea luminat — cineva a spart acolo un pahar sau poate o scrumieră, și ecoul strident al sticlei sparte stăruie un timp — lumina vine prin urmare din spate, și acum, cînd, cu un gest neașteptat, el întoarce comutatorul, în lumina cenușie, gree, aproape materială, din odaie, pîrul lui sur, luminat din spate, amintește conturul opac al lunii în serile mult prea prelungite de vară (seri în care lumina zilei este încă un timp puternică, curgînd în noaptea pînă tîrziu, decolorînd-o, astrul moart și alb fiind singurul semn că strălucirea zilei s-a sfîrșit de mult, o lună sură și mohorîtă, ațîrnată într-un gol albastru); și el ar putea să-și amintească ceasul acestor cai argintii cu buțile umflate și înfișe, delicate și calde, pe un cîmp de un verde opac, gropile murdare prin care caii calcă, stropindu-și pînă suz ghețele... În dreapta, tot în spatele bătrînului, o ușă; în clipa în care ea se deschide singură cu un hîrșit prelung și jalnic, un fel de tînguire leneșă, s-ar putea vedea dincolo, dacă el s-ar întoarce, dacă ar avea această umilă curiozitate. Ar vedea un coridor lung, luminat la distanțe egale de aceleași becuri atîrnate la capătul unor snururi negre, foarte mari, ca niște capete transparente de copil. În sfîrșit, ar trebui acum ca bătrînul să înceapă să se agite prin odăie, girbovit, cu nasul cîrn și noduros, cu mustața lui mîncată de nicotină, mult aplecat spre cimentul cu pătrate albe și negre, asemănătoare unei table de șah. Căci văzut de sus, eventual prin firida cu geamul murdar, ușor împăienjenit, bătrînul ar putea aduce cu singurul pion rămas cine știe cum pe o tablă de șah, un pion mișcat din loc în loc de către cineva, de pe un pătrățel negru pe unul alb, și invers, așa își închipui urmîrindu-l cum aleargă de la un scaun la altul, căutînd mereu cu ochii lui de miop. Cu fața albit de aplecăt încît e foarte posibil ca mustața lui căruntă și rară să atingă scaunele, să le șteargă de praf, scaunele acelea albastre, scaune obișnuite de bucătărie. Totul durînd ceasuri și zile, poate săptămîni, pînă în sfîrșit întotdeauna se face noaptea și atunci bătrînul se liniștește. La capătul coridorului e o ușă care dă în stradă, o ușă cu clopoțel care se deschide din cînd în cînd și atunci coridorul e străbătut de un sunet prelung și cristalin, ca un glas de copil. Un val de nîsoare pătrunde înăuntru și cineva acolo, la capătul ușii, își scutură bocancii de zăpadă. Se aude tropăiriile lui infundate și vocea bătrînului care vorbește singur: „Nu pot să mă duc, înțelege odată. Crezi că eu nu vreau, crezi că inima aia am eu, crezi că...”. E bine ca moșul să vorbească cu ochii ridicați înspre ferestraica murdăra, e bine ca el să lungească cuvintele, transformînd lungă și neîntreruptă. Și va mai spune: „Nu mă pot duce, înțelege-ți-mă, că nu mă pot duce. Că așa bate un vînt din dosul Coșavei, că tremură gîrnea pe mine. Nu mă pot duce, înțelege odată...”. Trebuie ca glasul bătrînului să se ridice foarte sus, atîngînd cele mai ascuțite note. Rupîndu-se deodată, brusc și neașteptat cînd bătrînul ajunge în mijlocul frazei. Un rol important îl vor avea și pereții care în loc să absoarbă cuvintele bătrînului, scîncețeastea ca niște rîdole de copil, le multiplică parcă la nesfîrșit, în tot cazul el are impresia că vorbește astea desinate și sfîlcite, se reintorc din nou la el și gură, încît le poate amare sau le poate scuipa din nou afară, nu pot scrie, așa bate un vînt... Nu pot Iosife, înțelege odată, din dosul

ței să-și apropie burțile lor umede de geamurile tramvaiului. Apoi moșul va sta din nou în camera lui strîmtă aplecat deasupra scaunelor de bucătărie căutînd pe cineva cu privirea lui curioasă. „Acuma a fost Ana, cu mutul lui Milan aici”, bolborosește el cu limba cam îngroșată încît cuvintele aproape că nu se mai înțeleg. Cînd i se urîște de căutat sau poate cînd obosește, trage cu greutate un scaun pînă în dreptul ferestrei și cînd, după mari eforturi, reușește să se urce pe scaun, trebuie să se ridice în virful degetelor ca să se poată uita prin ferestraica murdăra și îngustă dincolo, în odaia aceea misterioasă din care a venit zgomotul paharului spart. Trebuie să se aleagă o cameră asemănătoare cu cea în care stă el, dar ar fi bine ca ea să fie mai degrabă patrată decît dreptunghiulară, cu pereții zugrăviți tot în alb, cu o scară de lemn care urcă spre spărtura dreptunghiulară și neagră a podului. Și mai ales trebuie să fie o odaie tot cu ciment pe jos, cu aceleași pătrățele

mult mai amestecate decît la început pentru că bătrînului a început să i se îngroșeze limba. „Nu pot, înțeleg, crezi că eu nu m-aș duce, că tremură caii de frig, că așa-i bate un vînt, e-am pregătît și păturile de lînă să-l acopăr, și eu...” și în timp ce privește la tot ce se întîmplă în camera cealaltă, el va trebui să fixeze tot timpul acele roșii la care nu poate să ajungă. Apoi cu o mină tremurătoare va încerca să scrie pe geamul îngust, prăfuit, numele. Mîna însă obosește repede, după primele litere, numele rămîne însă neterminat, un i și un a mîzgălite pe geam, tremurate, strimbe, de parcă ar fi scrisul unui copil din primele clase primare. Moșul coboară și chiu cu vai, aproape pe brînci, și se țîrșește în celălalt colț al odăii. Începe să tragă după el un alt scaun, îl ridică cu greu, încercînd să-l pună deasupra celui altul fără să reușească, căci scaunul îl lovește peste picioare. E bine să nu strige, înstă, de durere. Mult prea preocupat de gîndurile lui să nu ia în seamă durerea. Ridică deci din nou cu multă greutate scaunul deasupra celui altul. Se cățăra deasupra ajutîndu-se de mâini și de coate, triumfător, sînd în picioare fără să se miste, privește camera acum de la înălțime, încît i se pare de-odată cu totul alta. Ridicînd o mină ațînge cu degetul stîngului, ceea ce-ă umple de bucurie. Apoi se apleacă din nou deasupra geamului, își lipește obrazul de el tîrîndu-și nasul, simțînd puternic în nări mirosul prafului și al murdăriei. Dincolo, lumina din nou aprinsă și un tînar sînd aproape gol în mijlocul odăii, printre coșurile cu fructe pentru că sînt acolo și mere și struguri, abia acum bătrînul poate să le vadă mai bine, pentru că le privește de la o înălțime mai mare. Tînarul își țîne capul aplecat într-o parte, ridicat spre el cu gura ușor întredeschisă, și ochii mult cășcați de uimire. Se priveșc un timp tîntă unul pe altul fără să-și spună nimic. Apoi tînarul începe să-și miste buzele ca prin somn, e clar că gura lui nu formează cuvinte, niște buze ușor umflate și umede. În sfîrșit clipa în care bătrînul își dă seama că îl cunoaște pe tînar. „E fiul meu, Iosif”, își spune bătrînul cu uimire și cu mina lui zbircită sterge geamul prăfuit ca să-l poată vedea mai bine și chiar îl strigă în șoapte pe celălalt, apropiindu-și gura de geam. Tînarul nu-i răspunde, rămîne nemiscat privindu-l în continuare pe bătrîn. Moșul stăruie însă prea mult, și atunci Iosif își apropie coșul cu struguri de geam, se urcă deasupra, face eforturi să poată ajunge. Picioarele i se roșesc de singele strugurilor, strugurilor li stropesc picioarele, coapsele, el alunecă chiar, cade deasupra strugurilor striviți de greutatea lui, se ridică din nou și acum mustul îi șiruire roșu aprins pe plept și pe umeri, pe mâini și pe coapse, chiar fața lui e minjită de mustul acela singur și dulceag. Prin serone îl face pe bătrîn să înțeleagă că nu are nici un scaun la îndemîna geam. Bătrînul va trebui să fie uimit cînd va vedea cit de mult seamănă băiatul ăsta cu el, va trebui probabil să fie și trist, pentru că, prin firida aceea strîmtă, n-avea cum să treacă la el, iar așa era încuiată. Sau poate va trebui nici să nu se gîndească la asta. Va trebui doar să-i spună fiului său fără ca acesta să-l audă: „Nu pot să plec, crede-mă că nu pot, că așa bate un vînt, nu pot...”. Sau bătrînul va trebui să albească din luiza că vorbește pentru că din gura lui nu va mai putea ieși nici un sunet, decît cea bolboroseală continuă și fără rost. După un timp îndelungat el va începe să numere pereții și la început numără patru, apoi i se pare că sînt cinci, și cu cit va grăbi el numărarea cu atît pereții vor fi mai mulți. El vor lua diferite forme geometrice, iar la un moment dat vor fi atît de mulți încît unghiurile vor dispărea cu totul și camera va primi forma unui cerc. Va fi o suprafață rotundă și netedă, albă și lipsită de ostilitate. La sfîrșit ar putea să apară și mutul lui Milan, prostul satului, sînd pe un scaun în fața bătrînului, holbîndu-se ia el și vorbind alandala. Apoi trei bătrîni care îl vor privi fără să facă nimic o mișcare. Și el se va apleca săruta prostului picioarele.

Desen de MIHAI SANZIANU

fața, doar ceafa, pîrul lui sur și argintiu cu două noduri în creștetul capului, un cap rotund pe un gît subțire ca de copil. Va trebui de asemenea să nu strige prea tare cuvintele, mai degrabă să le lungească, să le amestece între ele, încît să pară aproape un singur cuvînt, repetat cu insistență. În tot acest timp afară va continua să ningă. Ușa se va deschide din cînd în cînd, acolo la capătul coridorului, se va lăsa singură de perete, trîntită de vînt, ritmînd cuvintele moșului. „Am lăsat cal-n pădure și li-i frig, trebuie să mă duc, pe ei, pătura, înțelegeți”, spune moșul, aruncînd cuvintele la întimplare. Ar fi bine ca la capătul coridorului, acolo în stradă, să fie eventual stația tramvaiului și ar trebui ca bătrînul pînă la urmă, totuși, să reușească să plece, să se urce în tramvaiul aproape gol. E bine să se aleagă o garnitură veche, cam de vremea primelor tramvaie electrice, aducînd puțin cu tramvaiul cu cai. Ajuns la periferie e bine ca el să nu oprească în toate stațiile, dar să meargă foarte încet încît cei grăbiți să poată cobori din el. Taxatoarea poate să adoarmă deasupra biletelor ei, în cușeta strîmtă, apoi s-ar putea să oprească dintr-un fel de pădurice și niște vi-mul

amintînd o tablă de șah, roșie și albastră însă, nu albe și negre ca în odaia bătrînului. Odaie în care ar fi bine să nu se găsească altceva decît niște coșuri foarte mari de nuiele, pe care, prin geamul lui prăfuit, moșul le cercetează cu multă atenție. Coșul cel mai apropiat de ferestraica de la care privește bătrînul e cu roșii: Coapse nu de multă vreme, culesse, spălate nu cu mult timp în urmă cu picături de apă din loc în loc, picături din care se răsfrînge lumina puternică a becului aprins în odaie trebuie să fie și alte coșuri, dar pe care bătrînul nu le poate distinge datorită ochilor lui de miop. Apoi e bine să se încheie cu multă violență ușa podului, lumina să se stingă brusc dincolo, rămînînd doar cea care pătrunde prin geamul de la care privește bătrînul. O fișie de lumină care străbate odaia cealaltă în două lumînînd doar o jumătate a coșului în care sînt roșii. „Nu pot pleca, Ioane, nu vezi că nu pot pleca, bate așa un vînt din dosul Coșavei că...” spune bătrînul cu glas tare lipindu-și gura de gemulețul murdar încît cuvintele rămîn acolo, strivite de sticla prăfuită și rece a geamului. De data aceasta cuvintele vor fi mai o scuză decît o lamentație, și-i va

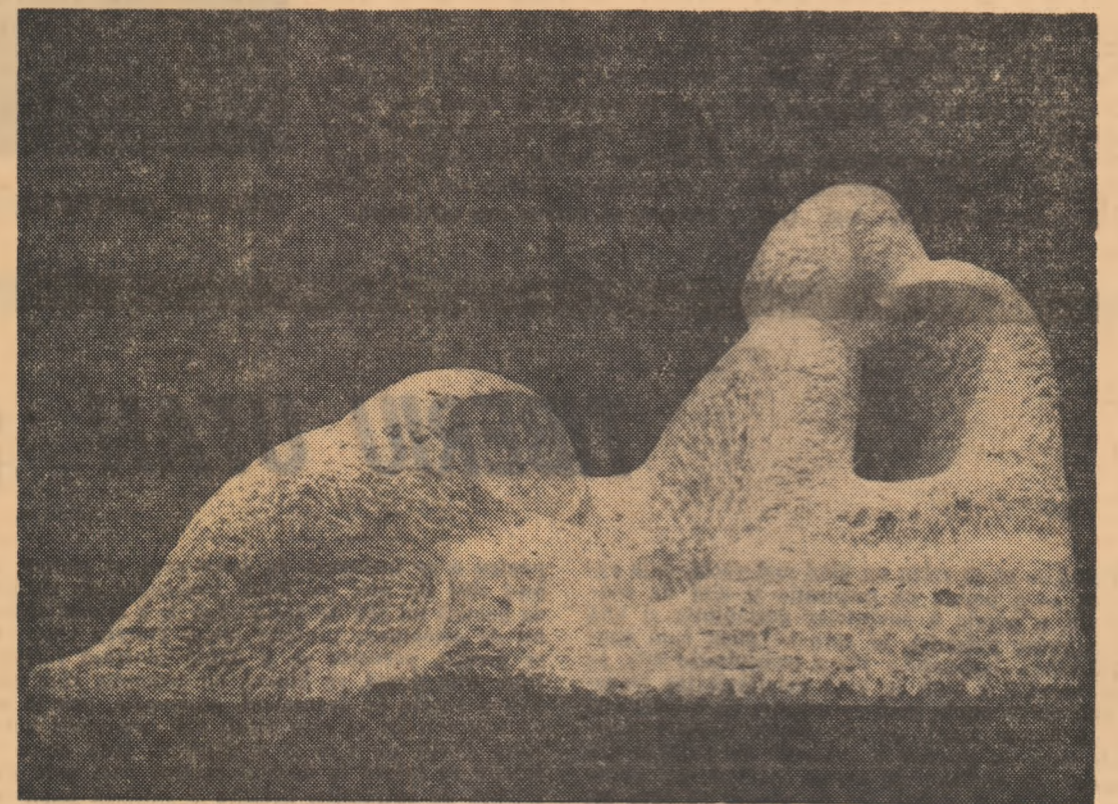
AMBASADORUL

de SERGIU DAN

Asta se petrecea prin toamna anului 1949, cînd ne aflam cîțiva la un institut de reeducare. Într-una din zile, desi destul de inghesuți, a trebuit să ne mai strîngem nițel ca să-i facem loc unui nou soț. E un domn în vîrstă, pleșuv, cu o voce astmatică și niște ochi de un albastru splăciit. Ni-l aduce Primul Consul, cum îi spunem supra-vehetorului, pentru că se poartă cu o meșă pe frunte ca Napoleon al lui David. După ce acesta se retrage, persoana pleșuvă ni se prezintă: „Îmi permiteți, domnilor, sint ambasadorul Seitan. Vă previn că aici sint luat drept un oarecare Solomon B. Sabetay, fost comerciant de antichități. E o confuzie care mă face să zîmbesc”. Și ne surîde într-adevăr. Un biet zîmbet amar însoțit de o lucrare în ochii stînsi. Vîlăra, care e în spatele lui, flutură mina la timp, ca să ne comunice că noul nostru colog e zurlu. De altfel, la apelul de seară, Primul Consul îl strigă pe numele său hispano-biblic și cînd el începe să-i explice că e confuzie la mijloc, că el e ambasadorul Seitan, acesta i-o retează scurt. „Nu mai face pe nebulun, jupine, că la noi nu se prinde. Eu atîta îți zic: scoate-ți gîrgăniul din cap, alimterii e de rău”. Ambasadorul rotește o privire contrariată de la unul la altul, ca și cum ar vrea să ne ia martorii ai jignirii ce i se aduce. „Oricum, e un caz tenebros, spune Vîlăra. Enigma trebuie lămurită. Noi nu putem accepta de-a gata versiunea Primului Consul după care colegul nostru ar fi un impostor. Ce interes ar avea s-o facă pe nebulun? În fond, e mai avantajos să fi un obscur Solomon B. Sabetay decît un ambasador fără ambasadă”. Socolindu-se un meștru în arta gîngășă de a-și descoase pe oameni, Vîlăra începu prin a se arăta foarte preventiv cu „cazul tenebros”, aranjîndu-l culcuscul chiar lîngă al său. I-au trebuit totuși două săptămîni, deși noul vecin nu era un tactician, ca să-i smulgă o spovedanie în firimituri, și aceea cu unele goluri, ca un manuscris din care lipesc pagini.

Dintr-un raport al circumscriptiei de miliție în legătură cu dispariția lui Solomon B. Sabetay, fost comerciant de antichități, Strada Episcopiei 35: „În ziua de 8 septembrie 1948, un vecin al susnumitului ne-a anunțat prin telefon că de o săptămîni aceste ne-a mai fost văzut, iar din apartamentul pe care-l ocupă nu se aude nici un zgomot, ceea ce pare suspect, dat fiind că el nu arătase nimeni intenția de a întreprinde vreo călătorie. Ne-am transportat de îndată la adresa indicată. După ce am sunat de repetate ori la intrare fără ca nimeni să ne deschidă, am procedat la fortarea ușii cu ajutorul unui lăcătuș. Apartamentul, un mic hol și două odăi, era întesat cu tot felul de obiecte de anticariat, statuițe, console, scrinuri, gravuri înramate, un iataș cu mînerul încrustat, șesnice de aramă și de argint, patru icone pe sticlă, un colț eci (alături inventarul întocmit de un expert delegat de noi). Din cercetările întreprinse prin audierea vecinilor și verificarea hirturilor aliate în serarul unui birou am putut stabili următoarele: Solomon B. Sabetay locuia singur în acest apartament, exercitînd comerțul clandestin de antichități. Ultimul său client, cum reiese dintr-o însemnare găsită printre hîrtii, a fost arhitectul George Vlădușcu. Interogat de noi, acesta nu ne-a putut spune decît că în ziua de 4 septembrie, deci cu patru zile înainte de dispariția lui Solomon B. Sabetay, cumpărase de la el un ceas vechi de aur, avînd pe unul din capace o inscripție turcească din care reiese că fusese dăruit lui Constantin Brîncoveanu de un sultan. Arhitectul ne-a prezentat acest obiect, împreună cu două gravuri iscalite Gavarni și o lăpșie de aramă, cumpărate și ele de la Solomon B. Sabetay. Deoarece numitul era trimis în judecată pentru exercitarea comerțului clandestin, fapt prevăzut și pedepsit de lege, am ajuns la concluzia că el a dispărut de la domiciliu spre a se sustrage pedepsei”. Solomon B. Sabetay își părăsise într-adevăr locuința, așa cum arăta raportul miliției, și o făcuse într-adevăr din teama de a nu ajunge la închi-

soare. Îl cunoștea de multă vreme pe fostul ambasador Bazil Seitan (de fapt nu fusese decît ministru plenipotențiar), vechi client al său, cărăia îi furnizase pe vremuri icone și armuri. Acesta, trecut de 70 de ani, aproape senil, trăia acum singur într-o odaie, în fundul unei curți, lîngă podul Șerban Vodă, nevastă-sa cu cele două fiice ale lor aflîndu-se din 1945 în Portugalia. Bazil Seitan îl primise bucuros la el pe fostul comerciant de antichități și nu numai fiindcă aducea o sumă de bani din care puteau trăi amîndoi, dar îi plăcea să aibă un auditor obligat să asculte nesfîrșitele sale istorisiri, amestec de episoade trăite într-o lungă carieră diplomatică și de întîmplări auzite, cărora nu făcea decît să le schimbe eroul principal, punîndu-se pe dînsul. Așa, desi fusese doar un an la Madrid, ca atașat de legăție, îl povestea oaspețului conversației sale cu Alfons al XIII-lea pe care abia îl întrezărise odată la o alergare de cal. „Stăteam cu el, dragă Solomon, uite, cum stătu acum cu dumneata (ambasadorul și anticarul se aflau locmai la masă. Mîncare laurt cu ridichi de lună). Jucam poker în trei, regele, marchiza de Valdivia și cu mine. Maiestatea sa catolică trăgea niște cașcalămele și ridea curățîndu-ne de golo-goni. Marchiza spunea că tot sarmul jocului e să trizezi nițel, ca să te simți ca într-un tricou adevărat. Măiestratea sa avea de altfel și o mică participare la Cazinoul din San-Sebastian, de unde lua, cred, zece la sută din câștig”. Într-o zi fostul ambasador ieși să cumpere cartofi, căci el făcea piața, și nu se mai întorcase, iesind din rînd, se apucase să strige că nu avea timp să aștepte pentru niște mizerabile potați, deoarece e invitat la ambasada Portugaliai spre a primi Ordinul lui Cristos ce-i fusese conferit de mareșalul Antonio Ocarde Frangoso de Carmona, nume ce păru cu totul necunoscut vînzătorilor de la Aprozorul din Șerban-Vodă. Cum vociferările lui anacronice nu mai conteneau, adunînd o grămadă de lume, un militan se văzu silit să intervină, rugîndu-l frumos să-și tîna gura. În loc să se astîmpere, fostul partener de poker al lui Alfons al XIII-lea o luă de la capăt, ridicînd și mai tare glasul. Furia asta îl aduse un pic de singe în obrazul smochin, pergament cu pete de rugină. „Mă voi plînge excelenței sale tovarășului ministru al afacerilor străine”, spuse el. Militanul nu avea nimic împotriva. Îl pofti deci la șerție pentru a-și face acolo reclamația. Cu plasa goală, căci nu mai apucase să cumpere cartofi, și petrecut de risetele cucerelor din coadă, ambasadorul porni spre secție. „Domnule colonel, se adresă el unui sublocotenent de miliție, de astă dată pe tonul solemn cu care își prezenta odinioară scrisorile de acreditare, sint ambasadorul Bazil Seitan și vă rog să mă însoțiți la ambasada Portugaliai. Nu mă pot întîrzia nici o clipă. Vom lua o biră a la Daumont. Totodată, vă rog să asigurați guvernul Republicii de întregul meu devotament. Relațiile mele cu maiestatea sa catolică Alfons al XIII-lea mihi dau dreptul să solicit o pensie personală”. Sublocotenentul păru convins, căci după o scurtă convorbire telefonică îl invită pe bătrînul cu plasa goală în mină să urce nu într-o trăsură a la Daumont cum ceruse, ci într-o Pobeșă albastră. Acolo, la spitalul de boli nervoase, fu primit cu politețe. Răspunsurile pe care le dădu la întrebările unui medic atent trebuie să fi fost foarte satisfăcătoare, deoarece i se oferii numai decît ospitalitate. Spre seară însă, cînd ofiterul de miliție se duse să sigleze odata fostului diplomat, avo o surpriză găsină acolo un adevărat ambasador cu tricoul pe cap, într-o uniformă, ce-l drept, mîncată de molii, dar cu fireții și nasturi de argint. — „Cine ești dumnea? — Sint ambasadorul Bazil Henri Seitan”. Anchetatorul crezu că visează. Lucrurile s-au lămurit însă repede și Solomon B. Sabetay a fost trimis la reeducare, deși nu înceta să susțină că el este ambasadorul. — Si de ce n-ar fi? se întrebă poetul Nazarie. Stărea civilă nu coincide aproape nicodată cu adevărata personalitate a omului. În orice impostură e uneori și într-o măsură oarecare ceva autentic.

IONESCU TENE VIRFUL CU DOR

DRAGOSTE ȘI RESPECT RECIPROC

(Urmare din pagina 1)

cărți au produs o adevărată explozie în proza franceză, era roman. Eugen Ionescu a căruși operă marchează o nouă etapă în dramaturgia franceză, e roman. Cîți scriitori, cîți oameni de literă dat limbii franceze poporul nostru, nu se poate spune într-un articol: e o problemă de studiu, de istorie, de bibliografie, de altfel foarte cunoscută. Pornind de la cea mai veche afirmare literară românească pe pîmînturile limbii franceze, — încoronarea lui Vasile Alecsandri la concursurile felibrige de la Montpellier — a cărei amintire este încă foarte vie în toate cer-

curile literaturii provensale, nu a mai existat epocă și generație, în cadrul și în valoare cărora un român sau mai mulți români să nu fi îndatorat literelor franceze un coeficient de glorie... Cum spun, e greu de reamînit totul într-un simplu articol, de saluz și de evocare. Dar totul, totul se adună, mocnește, freamătă, totul se face simțit în cea mică încercare de evocare ca și în căldura salutului adresat Președintelui de Adre-

gire și multe altele, cu poezia lor frumoasă, cu rezultatele lor, cu singele și mormintele lor. Această puternică tradiție a legăturilor prietenești între cele două popoare cunoaște în ultimii ani o dezvoltare continuă, bazată pe egalitate și respect reciproc. Trimțtem Franței amintirea și salutul intelectualilor și oamenilor de condei, și îl contopim în sentimental general al acestor zile, cărora prezența Președintelui Charles de Gaulle le dă semnificația dublă, atît a unui eveniment politic de mare însemnătate, cît și a unei sărbători la care participă întreaga inimă românească.

CONSTRUCȚIE PLASTICĂ ȘI ARHITECTURĂ

La sala Kalinderu s-a deschis acum câteva zile expoziția unui grup de 5 tineri artiști din Timișoara: Ștefan Bertalan, Roman Cotoșman, Constantin Flondor, Străinu, Dietrich Saylor, Zoltan Molnar.

Ceea ce atrage și reține din capul locului atenția în această expoziție este seriozitatea, conștiința profesională și socială pe care o manifestă. Un sentiment stenic de lucru bine făcut te învâluie de îndată ce ai trecut pragul sălii de la Kalinderu. Se poate discuta programul artistic pe care această manifestare artistică îl implică și îl afirmă, calitatea lucrărilor expuse și în egală măsură calitatea modulului de organizare a expoziției și impune. Ea nu poate trece neobservată. Pentru că este așa cum ar trebui să fie o expoziție. Face parte din categoria celor manifestări artistice menite să determine discutiile pasionale și vehemente. Nu în mod obligatoriu, în vorbă de o expoziție de atitudine care obligă la atitudine.

Constructivismul, arta optică și arta cinetică, pentru a nu ne referi decât la acele tendințe artistice ale zilelor noastre pe care expoziția de față le concretizează, nu sunt, în esență, fenomene de anticipare sau antisculptură. Noile modalități artistice pe care le propun nu anulează vechile modalități și vechile forme. Refuză doar repetarea lor imitativă, epigonică. Noile modalități și forme artistice nu s-au născut din senin, nu sunt rezultatul unui hazard sau capriciul unor exacerbații individualiste. Pentru cine privește mai îndeaproape fenomenele, aceste modalități și forme artistice nu sunt decât rezultatul firesc al cercurilor științifice și tehnice ale epocii noastre, nu sunt decât expresia artistică a unor mutații spirituale pe care civilizația contemporană le presupune. A unor mutații, nu a tuturor. Ele nu reprezintă o invazie a tehnicii în artă, o tehnizare a artei, cum se spune, ci, dimpotrivă, exprimă cu toată puterea o încercare de spiritualizare a acesteia, o salvare a tehnicii, o umanizare a ei. Așa cum, în trecut descoperirea unor noi mijloace tehnice nu a făcut decât să dezvolte, să asigure progresul artei, îmbogățindu-i, lărgindu-i acesteia posibilitățile de investigație și exprimare a miracolului și misterului realității spirituale, și nicidecum să-i diminueze virtuțile, tot așa astăzi, noile mijloace tehnice, pe care știința le pune la dispoziție sau numai le sugerează, sint menite nu să anuleze pictura ca pictură sau sculptura ca sculptură, ci să ofere conștiinței artistice noi posibilități de afirmare pleneră, extinzându-i capacitatea de spiritualizare a vieții tocmai în acele domenii în care simte mai mult nevoie.

Pe acest drum se pun probleme și se asigură o înțelegere și colaborare a artelor sub semnul arhitecturii, una din exigențele majore ale epocii noastre. Operele realizate în lumina principiilor constructiviste, op-art sau arta cinetică, nu trebuie judecate cu criteriile picturii de șevalet. Ele au altă destinație, îndeplinesc altă funcție socială și estetică. Faptul că artiștii, adepții ei unor concepții constructiviste se simt atrași în mod necesar de spațiile arhitecturii și că ei caută să realizeze concepțiile în acest domeniu dovedește că se simt responsabili, prin întreaga lor ființă, de problemele pe care le ridică în fața conștiinței artistice și existenței ființei umane, în sinul unei societăți industriale. Angajați în viața și destinul societății, ei acționează asupra complexului de factori tehnici asupra coexistenței și conflictelor posibile între elementul natural și elementul artificial, al tehnicii, ca un principiu de claritate și ordine. Există în demersurile lor creatoare intime, un raport pozitiv cu fenomenele adeseori obscure, insuficient de clare ale civilizației și tehnicii contemporane.

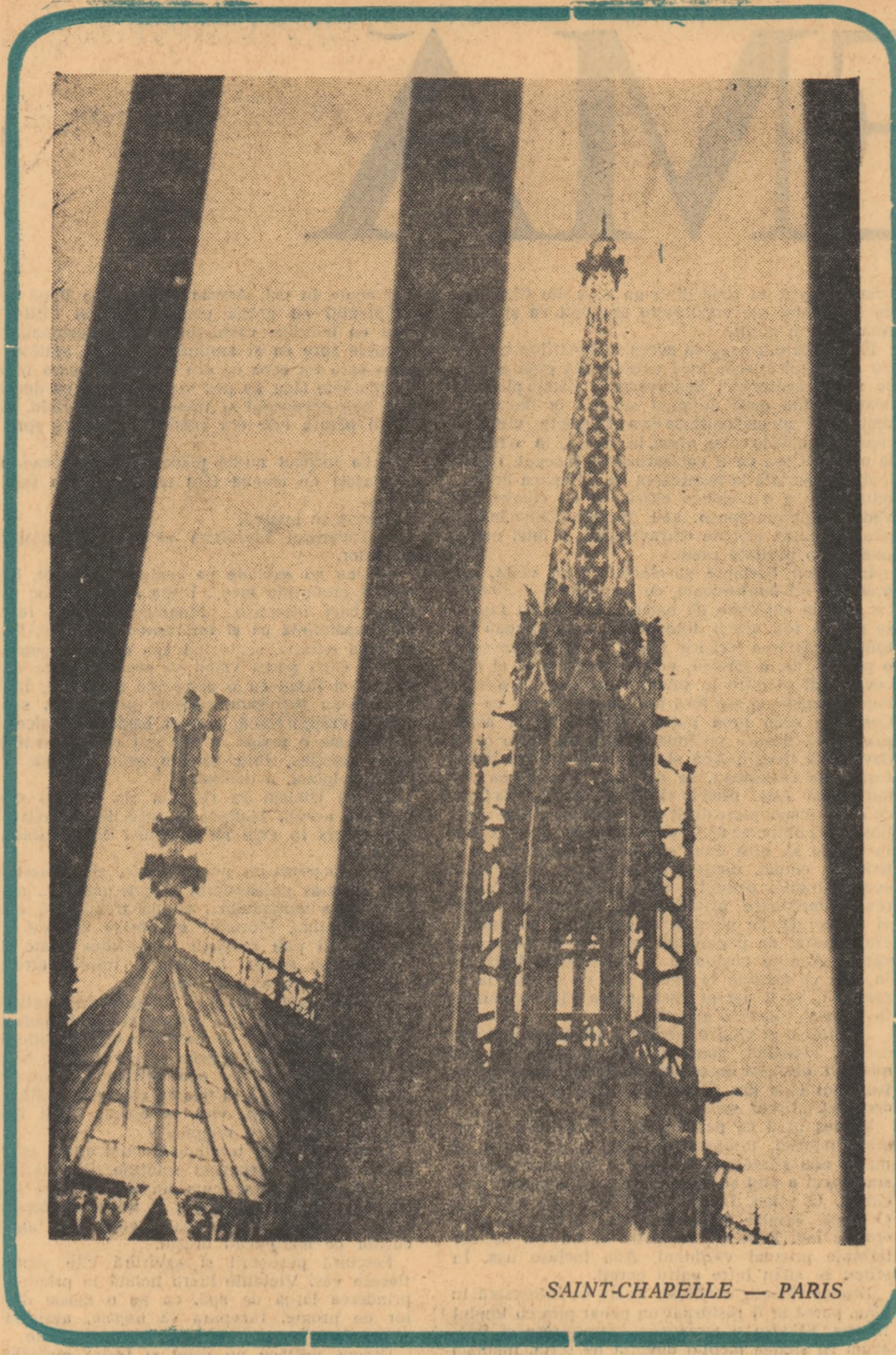
Tehnica și în special cibernetica și producția în serie au immense influențe în viața contemporană. Artiștii nu pot să nu fiină seama, în munca, concepțiile și viziunile lor, de noile condiții ce le sunt oferite de tehnică. Ei încep să folosească materiale și procedee tehnice noi, îmbogățind modalitățile limbajului artistic. În acest sens, pe această bază, obiectele de artă pot fi produse în serie și la prețuri mici. Mai mult, începerii și poate într-o zi strălucite publice vor fi transformate în galerii de artă în care vizitatorul, orice trecător, va fi, cu voia sau fără voia sa, introdus prin simplul fapt al trecerii. El va trăi într-un mediu artistic permanent. Galeria, muzeul de artă contemporană pot începe chiar din stradă. Despre valoarea educativă, pe care asemenea modalități și forme artistice o presupun și, ca atare, despre funcția lor socială nu mai este cazul să vorbim. Ele se impune cu atributele evidente.

Aderind la principiile estetice ale constructivismului, în forma sa contemporană — arta optică și arta cinetică — 3 din cei 5 expoziții, Bertalan, Flondor, Cotoșman, prin realizările lor actuale, pun premisele utilizării imediate a proiectelor lor în mari și moderne ansambluri de sistemăzări urbane.

Dietrich Saylor și Zoltan Molnar se află într-o fază mai apropiată, primul, și mai îndepărtată, al doilea, de formulele tipice ale constructivismului contemporan. Saylor, într-o formă de adevărată netă, este într-o fază care se poate revendica de la suprematismul lui Malevici, iar Zoltan Molnar într-o fază mai îndepărtată dar susceptibilă de o asemenea dezvoltare. Fiecare, în felul său și în grade și nuanțări diferite, se afirmă de pe acum ca individualități artistice bine definite.

Aderind la un program estetic constructiv, tinerii artiști încearcă cu convingerea că principiile creatoare ale acestor curenti nu oferă soluții unice, exclusive, de dezvoltare a artei contemporane, ci una din direcțiile fertile posibile.

Octavian BARBOSA

SAINT-CHAPELLE — PARIS

Alain Robbe-Grillet și filmul său „OMUL CARE MINTE”

Avanpremierea ultimului film al lui Alain Robbe-Grillet, „Omul care minte”, a avut loc într-o seară caldă de martie, la Paris, în mica sală din subsoolul cinematografului Publicis de pe Champs-Élysées. În hol, Robbe-Grillet, îmbrăcat într-un pardesuu pomos, foarte lung, cu un fular roșu zvirlit neglijent, trecea febril de la un grup la altul, surzind unii critici, stringind mâna unilor confrătrați, disperat că numărul restrins de locuri va fi insuficient. În sfârșit, toată lumea s-a instalat și pe ecran au început să se desfășoare aventurile fanteziste ale unui mitoman care sub ochii noștri își reconstruiește trecutul (sau prezentul) în funcție de salturile imaginației sale delirante.

Vrînd să se convingă că în timpul războiului a jucat un rol activ în rezistența antifascistă, eroul filmului revine într-un castel din Boemia — pelucă este o coproducție franco-cehă — al cărui decor baroc va constitui un cadru ideal pentru desfășurarea afabulajilor sale. Ca mai toate filmele lui Robbe-Grillet, nici „Omul care minte” nu poate fi povestit, pentru că structura sa dramatică respinge orice schemă logică, construindu-se sub privirile noastre, într-un ritm tot mai accelerat, până la absurd. Fără îndoială, acest gen de film deconstruiează încă pe cel rămas fidel tiparului clasic. Și totuși, față de „L'immortelle”, de Trans-Europ-Express sau de scenariul filmului regizat de Resnais, „Anul trecut la Marienbad”, „Omul care minte” îmbină pentru prima oară în mod feroc căutările estetice — ce vor să revoluționeze cine-grafia actuală — cu o formulă de expresie accesibilă publicului.

L-am reținut pe Robbe-Grillet a doua zi după proiecție, în biroul său de la Editions Minuit. Calm, destins, își reluase aspectul lui vestimentar sobru, dintotdeauna; doar chipa

de păr negru continua să stea bătaie sburtilă. În timp ce îmi pregăteam magnetofonul, mă întrebă deodată: — Ești sigur că merg? — Văzând mirarea mea continuă: — Acum două ore a fost la mine un compatriot de-al dumnealor, domnul Tepeneag și prima parte a întrevederii noastre am petrecut-o încercând să pornim magnetofonul blocat! Rîzînd, Robbe-Grillet se așeză cu o mișcare vioale pe un colț al biroului și... interviul poate începe.

— De ce titlul filmului îți dezvăluie de la început cheia? — Nu găsesc că e un titlu explicativ, ci mai ales ironic. Un om care minte, este cineva care, cunoscînd adevărul, minte în raport cu el. Ori, caracteristic pentru filmul meu, este că se spune eroul. El nu se referă la un trecut real, ci își inventă unul și, pornind de aici, minciuna este, dacă vrei, o dimensiune ironică.

— Omul care minte poate fi considerat o sinteză a căutărilor din filmele dvs. anterioare? — Pentru mine el reprezintă o împlinire. O împlinire a căutărilor mele privind adevărul și minciuna în film, în sensul că pentru prima dată am izbutit să realizez o poveste în care anecdota nu mai are nici o importanță. Ne aflăm în fața invenției în stare pură, a unui personaj fascinat de forța propriilor sale cuvinte. La începutul filmului, în povestirea eroului, spusă pe un ton sovăielnic, încerc, observăm unele mici contradicții. Apoi, cu cităciunea avansează, cu atât el pare mai sincer, mai convins, căci, prins în jocul minciunilor sale, spune pe tonul cel mai dramatic lucruri care n-au nici cap nici coadă... E interesant, pentru că dacă adevărul și minciuna ar exista efectiv, ar trebui să se petreacă exact invers, adică am crede povestea în funcție de gradul ei de verosimilitate. Pe cînd așa, cu cităciunea e mai incredibilă, cu atât e mai ușor acceptată.

— Dacă ar fi să găsiți acest gen de personaj un corespondent în tipologia literaturii universale, care ar fi el? — Fără îndoială Don Juan, seducătorul Don Juan, care are nevoie să-și facă pe ceilalți să creadă niște aventuri imposibile, căci, dacă ele ar fi posibile, și-ar pierde tot farmecul și interesul. În fond, minciunile lui nu sînt decât tentativele cuiva care își caută propria personalitate, care încearcă să-și dovedească, să-și afirme existența.

— Care din planurile de desfășurare ale acțiunii poate fi considerat drept real? — Există mai multe nivele de realitate, dar nici unul nu poate fi luat drept realitate absolută. Unele scene sînt voit groțesce, fiind de imaginația cea mai delirantă, personajele lor fiind evident fantome produse de gândirea eroului. Altele sînt mai puțin imposibile, sau dimpotrivă perfect verosimile...

— Construcția atât de complicată a filmului a necesitat desigur un scenariu care să marcheze cu precizie, dinainte, totul? —

REALIZATORI

ecranul mic

● Mai ani trecuți, un cuvînt cu dimensiuni de jum sau de cetate, se înghesuia în limbajul nostru, își făcea loc în presă, în discuții, în exegezele critice, cu născănta și indiscreția specifică setei de parvenire. Cuvîntul acesta fără personalitate, sancționat cu asprime de către marele Tudor Arghezi, venea cu pretenția de a desemna o întinsă categorie de oameni care fac artă, trăiesc la periferia ei, sau pur și simplu din firimiturile care cad todeauna din ospetele publice. Se numea „creatorii” și putea adevărat și romancierul și teatralul de estradă, cel care face jucării la traforași, cel care desenează flori pentru imprimări, pictorul de prestigiu ca și impostorul de gang. Cu toții erau creatorii, cuvîntul devenise magic, în fața lui portarii făceau temele și ușile se deschideau fermecute. Această denotație, profitabilă mai ales pentru nechemății, a cam obosit, deși ea mai apare încă pe ici și pe colo, ca un vestigiu al confuziei profesionale, al vanațiilor fără palamă, pentru că Creatorul insuși, nu-și are nevoie de diplomă pentru a face o lume, de altfel discutabilă.

Acum, un alt cuvînt bate zgomonos la urechile noastre, mișună prin publicații, cere cu violență drept de cetate, deși nu se știe exact ce este și cu ce vrea să ne ferească. „Realizatorul” acționează mai ales în cîmpul televiziunii, este deci modern, are carte de vizită și ușă deschise. S-ar părea că e o meserie, de vreme ce televiziunea strigă de la un timp: „Căutăm realizatori!” Și se găsește. Și lucrează. Au și inventat o emisiune: „Eu... și micul ecran”. Ce-ar fi să nu jucăm puțin de-a gazda și musafirii? Chem în studiu câteva personalități artistice, dar nu le las libertatea de a comunica direct cu mișcările de telespectatori, nu, ar fi banal și munca realizatorului nu s-ar mai vedea. Îi oșez pe niște scame, le propun o convorbire artificială, un joc pueril, o mișcare de scenă care îi plătisește și îi crispează. Le pregătesc cu eforturi lungi și inutile un pretext de a se manifesta, și abia le las câteva minute ca să fie ei înșiși. Pentru că în umbra acestor artiști de prestigiu trebuie să se simtă și să se vadă ei, harnicul, neastîmpăratul, ingeniosul „realizator”. Aceste neobuzate personaje care-și tipăresc cu litere de o șchioapă numele în programul de televiziune, vor fi avînd certitudinea că simbată seara, milioane de oameni au și timpul și nerii și inima pregătite să susțină učenția lor greoaie, infantilismul lor întirziat. Eroare.

● Dialogul despre cultură purtat între G. Achiței și Pompiliu Marcea a adus o undă de gravitate atenției, atrăgînd atenția mai ales prin absența judecătorilor. Probleme ale culturii moderne au fost dezbătute într-un spirit deschis, generos, emanînd dintr-o realitate ne-ăsimulată. Cu deosebire chestiunea sincronismului artă-public nu s-a părut atacată cu curaj, polemizînd oarecum cu vechi prejudecăți. În jurul noțiunii de artă militanță s-au emis păreri foarte oportune mai ales pentru condiția literaturii românești contemporane. Ținînd seama de amploarea fără precedent pe care a căpăt-o discuțiile în jurul artei moderne, al locului ei în acest sfîrșit de veac XX, asemenea dialoguri pot avea un rol hotărîtor în orientarea marelui public.

Dar tentația microfonului și a obiectivului a fost rezistibilă pentru cel care conducea discuția, îndemnîndu-l să intervină prea des și cu precizări inutile, locuri comune și judecăți școlărești, într-un ireproșabil și reconfortant schimb de idei.

ARGUS

„O CASĂ ONORABILĂ” — comedie politică de Horia Lovinescu • Teatrul „C. I. Nottara”

Din programul pe cit de exigent pe alt de nelositor distribuit spectatorilor am putut totuși afla că Horia Lovinescu a compus „O casă onorabilă” ca un divertisment, și ca un exercițiu completat pe parcurs cu elemente de violență și de satiră. Talentul deosebit al celui care a scris „Citadelă sfărîmată” și „Hanul de la Răscruce” nu se putea desmișca. Chiar amuzîndu-se cu ideile altora, Horia Lovinescu izbutește să fie personal și seducător.

De altfel, domnia sa și-a pregătit într-un anume fel atmosfera prin interviuri care, pe de o parte, considerau cu scepticism originalitatea muncii scriitoricești, pe de altă îndritulău, chiar pe spinare proprie, toate îndrăznețiile regiei.

Textul în cauză ne-a lăsat impresia unui cocktail — excelent ca gust — în care nu ne-a fost greu să identificăm băuturile originale. Trebuie o mîna expertă care să agițe shakerul.

E drept că autorul socotește lucrarea sa ca făcînd parte din familia „Citadelii sfărîmate” — dar să nu-l urmărîm pe cărarea deschisă de această mărturisire. Să ne oprim de aceea la „O casă onorabilă” — nu pentru a regreta că ea nu s-a intitulat, la sugestia modelului predilect, „Patru bărbați și patru femei” — ci pentru a constata avaturile unui scriitor atât de dotat care trece cu dezinvoluntă de la „Omul care și-a pierdut omenia”, la facilitățile științelor ale comediei politice.

„CINE L-A UCIS PE CAROL AL VI-lea” de Dominique Nohain • Teatrul „Barbu Delavrancea”

Cei din generația mea își reamintesc ușor de Franc Nohain. Numele lui circula prin zăre, prin reviste; se auzea cu plăcere la radio. Era adică un element component din ceea ce se numea și se mai numește încă, în mod generos, — spiritul parizian. Fiul —, Dominique — pășete cu destulă istețime pe urmele tatălui. Piesa lui polifonă „Cine l-a ucis pe Carol al VI-lea” este destul de superficială și destul de ingenioasă ca să cîștige ascultarea celor veniți la teatru să se amuze. Faptul că incidental acest public nu l-ar fi acceptat mesajul, nu este concludent pentru calitatea carea pariziană a piesei. Fîndcă o asemenea marfă despinde după cum se știe, de prezentarea ei exterioră, de ambalaj. Cit despre alegerea textului, în cazul unui repertoriu românesc, ea trebuie privită în perspectiva utilității pe care ar prezenta-o (sau n-ar prezenta-o) subvenționarea de către stat a pieselor străine, de bulevard...

Alișul îl desemnează pe D. Dunea ca regizor și interpret principal al spectacolului. Calitățile și ostenețele pe care le-a desfășurat în ambele ipostaze sînt numeroase și foarte onorabile. Culpă este una singură. Dunea nu are strălucire. Textul cere șampanie franceză — de tip curent, dar franțuzească. Regizorul și interpretul nostru n-au putut oieri decât vin spumos, și... ușor trezîți!

Bulevardul presupune o tehnică anumită, o tehnică despre care generațiile noi au aflat numai din povestiri și pe care nici din transmisie directă, nici din vizionare la fața locului, n-au prea avut prilejul să o deguste, necum să o asimileze. Textul ar fi avut nevoie, ca să fie „salvat”, de Sacha Guitry, de Iancovescu sau măcar de Souplex. Fîndcă nu e deajuns să fii corect, muncitor și la rigoare volubil pentru a face față la o asemenea întreprindere. Mai trebuie și o naturală științiere. Să fii, adică, Ilcurici.

Restul interpretelor au dovedit multă bunăvoință și multă ascultare. Dar în mod evident se simțea că nu știau nici ce joacă, nici cum ar trebui să joace. Cele două interprete principale, Marieta Luca (în mod deosebit) și Adina Atenasiu-Poenaru, au dovedit frumoase calități de scenă, eleganță în mișcare, și posibilitatea de a desfășura, sub altă baghetă, verva, umor și fantezie.

„TREI ACTE DE A. P. CEHOV” („Ursul”, „Cerere în căsătorie”, „Tragedian fără voce”) • Teatrul Evreiesc de Stat

Farsele lui Cehov, inegale ca valoare dar celebre prin interesul care s-a concentrat asupra celui care a scris „Pescărușul”, „Unchiul Vania” și „Cele trei surori”, formează obiectul spectacolului de la Teatrul Evreiesc de Stat. Regizorul Monu Grîn a avut misiunea de a prezenta trei dintre cele mai reușite lucrări de gen ale scriitorului rus și — dat fiind mijloacele pe care le-a avut la dispoziție — putem spune că a izbutit mai mult decît onorabil. S-a lăsat firesc furat de moda grotescului cu orice preț și din această cauză textul a pierdut mult din umorul care, la Cehov, este cu atât mai multos cu cît mai neorțat — dar și-a dat osteneala să stilizeze jocul actorilor și să lege acest joc, în așa fel, de dans și muzică, încît partiumul epocii s-a aducă unele interesante compensații spectaculare.

Nu s-ar putea spune că „Ursul”, de exemplu, n-ar afla și alte interpretări în care voluptatea să-și joace cu mai multă generozitate rolul, dar acordînd o notă onorabilă celor doi bărbați — Sammy Godrich și Rudy Rosenfeld — să ne oprim o clipă la Irina Dal, o Elenă Ivanovna pe care n-ar fi refuzat-o nici cea mai pretențioasă distribuție. Iată una dintre actrițele asupra cărora destinul s-ar cuveni să se plece, un destin reprezentat în speță de ochiul selectiv al unui important animator de teatru. Ar ajunge astfel să fie cunoscută și apreciată Irina Dal, altă cit merită. Nici n-ar trebui să-și dorească mai mult.

Din „Cererea în căsătorie” am apreciat jocul pretențiosului Toby Bălan. Ceea ce nu înseamnă că Marietta Neumann și Kassvan Isac nu ar fi jucat în mod multumitor.

În „Tragedian fără voce” am admirat jocul foarte degajat al lui Bebe Bercovici. Un actor care știe să joace cu tot corpul și care nu uită totuși că supletea mișcărilor vine, într-un text de Cehov, după cuvînt și după tăcerea imobilă.

În general, întregul spectacol, jucat fără pauză, lasă impresia unui efort colectiv închinat valorilor de artă — unei strădăniți care ar merita din partea publicului și din partea cronicii dramatice o atenție mai susținută. În ceea ce ne privește, ne promitem să vedem și alte spectacole regredînd c-n-am văzut în această sală, la timpul său, „Opera de trei palate” — despre care multe s-au vorbit...

N. CARANDINO

G. CIPRIAN

A plecat dintre noi încă unul din acei priini ai boemei, dintre acei singulari care, pe scenă, în pagină de carte sau la catena manifestau preferința lor pentru o viață în care arta, sentimentul și adevărul să vibreze laolaltă.

Ciprian a fost un mare actor și un mare scriitor, dar nici în meșteșugul scenei, nici în al condeiului nu l se pot ușor stabili filiații și încadrări. Ceea ce-l caracteriza era inteligența, o inteligență ascuțită, vie, pătrunzătoare și care nu se manifesta în cuvinte ostentative. În entuziasme necontrolate, ci mai ales în comformism, cuvintele pe care le rostea rar și cu o greutate particulară de gînd, aveau o valoare demitificăntă. Ciprian nu a fost nici încrezător, nici credul, a plimbat prin viață o inimă simplă care nu și-a înjosit durerea în mărturisire, care s-a ferit de expansiuni, presimțind în dragostea de azi înșelarea de mîine...

Generalile noi nu au avut prilejul să cunoască pe actorul Ciprian, pe acel masiv, colinos și sobru făuritor de personaje; pentru el, Shakespeare, Ibsen, Strindberg, Hauptmann au altă realitate scenică decît memoria noastră păstrează din Richard al III-lea, din Nora, din Domnișoara Iulia, din Cioploțul scîndat, și în care marele interpret acordă eroului său o lumină dinăuntru, o lumină oarbă, sovînd în rădăcinile instrumentului — în pragul unui subconștient bogat în faustisme.

Pentru cei tineri însă, pentru cei care vor veni, piesele lui îi vor exprima în întregime mesajul. Se va vorbi despre „Omul cu mîrloaga” și despre „Capul de rătăcitor” ca despre două neasemuit perle ale dramaturgiei noastre dintre cele două războaie. Dincolo de orice școală de teatru sau de literatură, afirmîndu-și personalitatea de artist și experiența de om, Ciprian a călănat ierarhiile stabilite, a deranjat gloria, a devvalorizat statură și a trimis dincolo de fruntările țării științierea dialogului său prevestitor. Nu e locul să insistăm asupra valorii scriitorului prin care Caragiale, Arghezi, Urmuz intrau în plămada dramei absurde și în toate școlile avangarde contemporane. Este sarcina profesorilor de istoria teatrului care vor studia în linște te-le-te, să confirme omagii și elogi pe care Ciprian, deși le meritase, nu s-a grăbit să le adune.

Noi ne oprim la amintirea omului care, prin dispariția sărăcesc peisajul vieții noastre scenice, a omului care părăsindu-ne și-a luat locul de glorie, alături de colegii lui de epocă, de profesie, de suferință, alături de cei mari.

Să-i păstrăm cultul și să-i ascultăm lecția de dincolo de mormînt, o lecție de autenticitate și de noblete, roșită de un om în care impulsivitatea vitală nu tînucea frămîntările de gînd, dar sporea parcă generozitatea și omenia.

N. C.

TÎNĂRUL ȘI FEREASTRA *)

Debutind foarte tinar ca poet citadin și eselist al literaturii anglo-americane, Petru Popescu apare iar cu un prim volum, de data asta de proză: „Moartea din fereastră”. Proza de tensiune intelectuală și acuitate senzorială, a unui tinar, fi-
reste, dar stăpîn de pe acum pe gamele expresiei. Situat în-
tre tinda preciziei a senzației și concretului deovrat cu fre-
nezie vitală și viziunea unor taine ce nu se lasă analizate,
noul prozator e atras de „odihna scurtă”, plină de substanțe
bogale, moi, lactuie, între care un somn prelungit și mă le-
gene”, dar și, mai ales, de zborul „în linie dreaptă, străpîn-
geam un drum lacom, feroc ca o rază...”. O vitalitate cu
paute de melancolie, o frenezie cu intervale de neliniștii. E
greu să tragi concluzii la primul volum — în afară de talen-
tul indiscutabil — mai ales că fiecare dintre cele șapte nu-
vele indică o altă direcție posibilă, cu dexteritate egală, slu-
jite. Nu vreau să anticipez, nici să sftatuesc, pot avea însă
preferințe.

Intitlul „Insula filozofilor” e o fantezie ce reaminteste,
poate fără voia autorului, Insula lui Euthanasius, emines-
ciana pace elementară. În jur crește însă coșmarul unui hi-
percatadism hipertehnic, sugestiv și concentrat expus: eu
am însă coșmarul opus al rudimentarității acelei, al somno-
lenței primare, morotoase, din care abia ne-am smuls, al vio-
lenței tenebroase, opace pe care le știu în urmă, și e bine că
tînrul prozator nu le-a cunoscut. Patriarhalismul, mărturisesc,
nu mă tenează. „Sultana lui Zdrlea” e o legendă dedicată
lui Gala Galaction și scrișă efectiv în atmosfera din „Lingă
apa Vodislavei”. Dar limbajul e contemporan, problema nu
mă tulbură, dar moștenea apărută din basm cu voce blîndă
îmi pare un vechi agent de poliție, prefăcut și laș, camflin-
du-și crimele în mister; îl prefer pe Zdrlea, haideucul care
riscă, poterasului transcendent. Bine scrisă, „Povestea cu
cowboy” aminteste de ceva știut; finalul urcă brusc și sus.
Votă trei snt fantazii precis scrise, exprimînd o natură cu
aspirații spre simbol.

„Orășul” e un poem analitic, singurul ce aminteste de „Zeu
primire blocuri”, dar de un lirism concentrat, atras de con-
cret, depășindu-l, dorindu-l: „Și cu toate că am văzut zeci de
filme, întotdeauna le regret cînd se termină, și visul meu ar
fi, cred, un film lung, un film foarte frumos, mișcător, și mai
ales lung de tot. Lung ca un pahar rece și plin, și care nu
se termină, lung într-un cuvînt pînă la capăt. Nu știu ce
bucurie mi-ar da, dar o asemnă cu amintirea din copilărie
a unei goane lungi, de ore și ore, într-o noapte ploioasă, în-
tr-o miază care trecea prin oraș. Patru zile între ele cu șosele,
Sete de concret și de baladă, foame de epic și de introspecție,
rapidă maturitate și jînd de basm, se proporționează cu finețe
între-o poezie a Bucureștiului tîbut în organicitatea lui unică,
nerepetabilă. Nimic programatic în poemul cetății, totul e
fișec, și în particularitatea sentimentului specific autorului
ne regăsim toți, cei ce iubim acest oraș alt de acesta. „Răz-
boiul lui Hans Toberg” e încercarea unui tinar crescut în
vremi de pace de a surprinde într-un episod scandalagiu al
cărui sadism se satisface în ipoteza de nazist cuceritor, ocu-
pant, din armata „stăpînitor”. Pofta lui de violență, furie și
crimă se realizează în cadrul hitlerismului intrînd în concor-
danță cu sistemul concentraționar. Hidoasa pofță de stăpîn
și sancționată pe teritoriul românesc de un popor ce nu-l in-
vitase și căruia Hans Toberg crezuse că-i poate pune cizma
pe piept. Această încercare de a pricepe un moment teribil
din trecutul nu prea îndepărtat, îi face cinste lui Petru Po-
pescu. Fascismul e un flagel ce nu poate fi uitat, ce nu tre-
buie uitat. Hans Toberg „e mort și mort trebuie să rămînă,
pentru că lecția să aibă cîș de cit un rezultat”. Crima, tică-
loșia violentă nu trebuie uitată, pentru ca ele să nu mai
poată fi repetate, niciodată!

Mie, cel mai mult mi-au plăcut, din volum, „Moartea din
ferestra” și „Week-end”, ambele cu totul remarcabile. Prima
narează aventura fatală a unui bondar, venit din junglă, tras
de o cameră și prins — hazard obiectiv — între două feres-
te închise, deși transluide. Concretul zbraterii, pînă la fina-
lul inevitabil, e de o precizie a ochiului ce trebuie subliniată.
Exactă, fără inflație verbală, e psihologia situației capcană,
de un tragism sec, emoționant. Nici o nuanță nu e pierdută,
dar nici o frază nu se spune peste esențial. Dincolo de supra-
fețele ce par a nu fi, dar sint definitive, se ghicesc cele două
simboluri: jungla, manifestare a vitalului frenetic, beție a
luminii, bacanală de culori, vegetale și cruzimi animale;
dincolo, atracția camerei „odihnitor neutră, cu întinericul,
calm”, „un somn prelungit”. Crima bondarului e de a fi păr-
șit vitalul. (Mie nu-mi place jungla). Grădăria între concret,
psihologic și abstract e fină și exactă, dovedind capacități
diverse ale autorului, și un simț al nuanței remarcabil. Des-
pre „Week-end” e greu de spus altceva decît că e foarte
foarte bună; sau, ca să vorbesc precum axiologiei: are inefab-
bil. O dominică la mare, într-un hotel de lux și... nimic. O
analiză convingătoare ar trebui să fie îndelungată. Un amic
vital, Nicu; eroul: un băiat tînr, cam vitalist și el, dar cu
un moment reflexiv surprins exact, nuanțat, cu discreții gră-
toare; apoi banalitatea, marea și viteza mașinii, viteza bonda-
rului, fuga de sine. Și, totuși, omul e în interiorul său. Din
atîtea posibilități fertile deschise, pe care le va alege Petru
Popescu? Eu cred că în ultimele două nuvele amintite, pro-
zatorul e cel mai mult el însuși.

Paul GEORGESCU

*) Petru Popescu: Moartea din fereastră.

G. CĂLINESCU

UNI VERSUL POEZIEI

VI. Himerele

— După faună, după floră,
ce veți mai examina, domni-
le profesor? Eu bănuiesc că
veți trece la antropologie.

— Aș putea să fac acest lu-
brau, deopotrivă vreau să-l a-
trauz de atenția asupra himerelor.

— Ce sint himerele?

— Sint animalele și vegeta-
lele care n-au prototip în lu-
mea terestră, spețele din vis.
Poezia nu se mulțumeste cu
trierea naturii, ea inventează
forme noi denumite în mitol-
ogic himer.

Acestea sint de două feluri:
— Caricatură și canoane. Astfel,
Polifem, cel altf de cîntat de
poeti, este o caricatură, asar
o încercare a naturii. Antic
erau fertili în asemenea
născociri. Herodot semnalează
în Scitia pe Arimaspi, oameni
cu un singur ochi, pe Aeci-
puzi, oameni cu picior de ca-
pră. Strabon, cîntînd după al-
ții, pomenește de Sternoph-
thalmi, ceea ce ar însemna omni-
cu ochiul în piept, de Megerocephali,
de Cynocephali etc. Caricaturile
acestea sint niște hibrizi, monștri cu spele
nedefinite.

— Visează oare umanitatea

asa de bolnavicioși?

— „Visează” nu e bine zis.
În sens mai metafizic aceste
forme sint reale, adică posibi-
le. Din cînd în cînd natura
ne oferă cite un specimen
teratologic inedit, îngrozînd și
pe cel mai îndrăzneț fantast.
Visul nostru se pare a nu fi
decît o răsărire printr-o ima-
ginație, mai mult sau mai puțin
consentită, a produselor ima-
ginalității oarbe a naturii.

— Inteleg noțiunea de cari-
catură. Ce este însă canoanul?

— Vîsînd un om cu un sin-
gurel ochi în frunte poetul a
memorat o formă imaginată a
naturii distrusă în fașă. Tre-
buie să adaug că monstruozi-
tatea este foarte adeseori o
cheștiune de orizont uman.
Astfel fauna marină are înfă-
șare teratologică citeodată.
Calcanul cu amîndoi ochii pe
o singură parte me surprinde,
cu toate că această de-
plasare este o formă de
adaptare. Calcanul îl tre-
buie ochii spre a pre-
vi în sus, lipsit ca o piatră
de fund. Canoanul se naște cin-
storia fantezel noastre se
forțe în direcția cealaltă a co-

rectării formelor, prin fantezie.
Există o selecție e-tetică așa
cum se vorbește de o selecție
naturală. Totuși în poezie nu-l
vorba de o simplă cenzură,
fiîndcă în acest caz ne-am satis-
face cu plătudinile faunei și
florii. Calul și palmerul ar fi
ultimul cuvînt. Canoanul re-
prezintă forma ideală către
care vom să se îndrepte natu-
ra și este un produs al fan-
teziei care compară, simplifi-
că și coordonează elementele
existente. Canoanul poate fi și
el un hibrid. În momentul ac-
tual al istoriei naturii, în an-
ticiparea poetică el e o realitate.

— Aș voi un exemplu.

— Centaurul. Este o eroare a
socotă că el înseamnă o simplă
reminiscență livrescă de mitol-
ogie. Poeții îl evocă cu o
necontenită simpatie, crezînd în
realitatea lui ideală. Nici un
poet n-ar fi surprins să găsească
pe tîrmul mării, tolanții,
ori alergînd prin spuma, cîtiva
centauri. Imaginea e ieșit din
nevoia de a reuni însușirile a
două spețe deosebite. Partea
omească a centaurului re-
prezintă un bărbat înțelept și
mălestuos, în nici un caz o brută.
Chiron, fiul lui Saturn și
al nimfei Phillira, a fost pre-

ceptorul lui Achile. Ideea plas-
fică de centaur trebuie să fi
ieșit din faptul de a se fi ad-
mirat în Tessalia înții oameni
ecvestri. Monumental ecvestru
al lui Colleonii de Verrochio
e indivizibil. Călărețul dat jos
nu mai are nici un prestigiu.
Din sentimentul de autoritate
fizică pe care îl capătă omul
în simbioză cu calul a ieșit
centaurul care simplifica na-
tura eliminînd capul celui și
dărînd omului patru superbe
pictoare. Partea umană capătă
astfel libertate și adesea cen-
taurul în fugă este reprezen-
tînd încordîndu-și arcul, ceea ce
n-ar putea face omul alergînd.

— În centaur, cum văd, se
oferă o simbioză a două spețe
terestre. Alte combinații nu
sint cu putință?

— Dar cum nu? Mitologia ni
le dă. De pildă Nereidele, Vi-
sul colectiv nu contrazice în
nici un fel imaginația însăși a
naturii. Fiecare știe că mam-
fele acvatice, cum este delin-
tul, nemalvinînd nevoile de
brate, și le schimbă în vise
și coadă, luînd formă de pești.
Cu toate acestea, le rămîne
toată profunzimea anatomică
și morală. De ce omul care
mișcă picioarele înotînd n-ar
suferi o schimbare asemănă-
toare? Simetria cere ca omul

să păstreze două membre in-
ferioare și atunci acestea se
prefac în niște cozi cu ceva
de pește și ceva de reptilă
care se pot, la iesirea pe us-
cat, răsuci în spirale, refăcînd
cu amplificarea gestul gratos
al sederii în genunchi.

— Îmi mai rămîne să întreb
care este himera combinată o-
mul cu fiinta aeriană.

— Dar, bineînțeles, Ingerul.
Nu se poate lua de la pasăre
decît aripile și ele mările și
stilizate. Unii, cînd e vorba de
copii, de Amor, șter exemplu,
aplică și niște aripi de flutur.
Arhanghelul este însă teribil
și fiînd cu spada în mîna n-ar
suferi un ornament așa de
frațil. Este de observat că ari-
pă nu suprimă mîinile. Mîna
este un organ foarte expresiv,
ea se întinde patetic către cer,
are o viață mărtoapă aproape in-
dependentă. Incit la inger ari-
pă se adaugă, deși la pasăre
ele sint mîinile înseși. Se
produce un fenomen invers.
Vulturul punîndu-și toată e-
nergia musculară în aripi,
transferă mîna de apucare
în gîtare, care se țere ca niște
cîște. Dacă aripile Ingerului
ar desființa mîinile, s-ar da o
importanță exagerată picioare-
lor, care ar trebui să fie măcar
solide. Însă dimpotrivă picioa-

rele Ingerului se diafanizează
și Beato Angelico le ascunde
sub faldurile vestimentului, toată
gravitatea adunîndu-se în
aripi. Ingerul ține în mîini cri-
nolul, potîrlul, cu neputință decît
a destinația niște membre cu
gesturi spirituale. Mărima ari-
pilor este determinată și de
impresia de solemnitate pe
care ele o sugerează. Aripile sint
în sens aerian ceea ce sint picioa-
rele cavaliere la centaur.
Cînd imaginația mitologică a
voit să găsească numai forme
unui curier uman repede, le-a
închipuit pe Hermes, care e
într-aript numai la picioare.
În himerele pe care le-am e-
mințit tendința este de a atin-
ge un canon de frumusețe spiri-
tuală. Sint cazuri în care se
depășeste această linie, ajun-
gîndu-se la un fel de monstru,
care totuși nu e caricatură. Pe-
gasul, grionul sint simboize
de animale, făcînd nimic uman,
totuși ele încalcă stări superio-
re. Pegusul e un cel cu
aripi și e simbol al Ingerului
și a simbol al lui Heron și un
leu cu aripi și cu cap de vultur
și e solemn ca leul, și trist ca
pasărea de pradă. Sînzul are
corp de leu și cap de om și
este o hieroglifă a Soarelui.
Inteligenta se unește cu forța
teribilă.

DELAVRANŢEA

(Urmare din pag. 1)

...bla încadrînd și umezînd pîm-
întul. De unde vine? Nu ve-
nem și nu știm. Ceea ce își
face drum și iese la vedere e
lomal ca al om, ceea ce a pu-
tut trece prin strînga consti-
inței. Partea tîmnuată și in-
neacă, de unde al putul scoa-
te la iveală ceea ce al putul
scoate, este partea hotărîtore
a sufletului lui. Fiecare din
d-voastră reproduce în parte iz-
vorul din care se trage.
Sintei acești în fond ceea ce
au fost premergătorii d-voastră.
Și eu, orice-aș face, orice-aș
vedea, simt că am izvorit
din pătura adîncă, din mul-
timea îndelung răbdătoare,
din amarăciunea vremilor,
din fărîmarea umilii și tă-
cușii. Așa mă știu, așa sint,
asa voi fi. Sint din ei, sint al
lor, sint al lor țară și vreau
Sint al tîranilor. Îi iubesc fatal.
De ei mă leagă suferințele mo-
șior și strămoșilor mei. În mi-
ne se adună suferințele veacu-
rilor și ies la iveală, și le dau
în clipa aceasta graul pe care
li-l pot da! Oprește act acest
clat prea lung, dar și prea
frumos ca să fie chinînd. De-
pîng pe cei ce-l au putea citi
fără acea emoție de vîră, es-
tetică, cu rădăcini în fibrele
adîncii simțiri ancestrale, de
zile mari.
Cîrînd extinderea orizontala
a cultului, Delavrancea excita-
toare, combătînd tendințele unui
proiect conservator: „Nu con-
testez genul popularului român;
ba locmi fiîndcă cred în el,
vă acuz că, excludînd masele
de lumină, împiedicați se-
lecțiunea naturală de a-și pro-
duce marile ei roade. Sintem
pușini la număr; nu ne mai
impunăm laia de cultură”. Și
mai departe: „...poporul român
a creat o limbă, n-a rămas la
un dialect. El a supus la legile
geniului lui romanio tot ce a
fost străin; a toplit tot și a vi-
ficat tot; și a scos o limbă cu
legile, cu subtilime, cu e-
nergia și cu lizonomia ei.
Iacă opera maselor, a sîrdaci-
mii, a poporului, iar nu a cu-
tărei clase bogate, a cîtorui
grup de învoiați. Dar mai mult.
Cu toate necercurile istorice
prin care am trecut, tot masa
poporului romn a creat
opere în care scrierile de geniu
sar la prima cercetare. Luai
colecțiile de poezii popula-
re. Citii-le bine. Sint în
adevăr inegale, naive, cu o
formă aspră și primitivă uneo-
ri. Dar aceste opere sint ca
zgura din care faturul stoare
prin foc picătura luminoasă
de aur. Caracterul popular
sint desigur un alt titlu al
existenței noastre naționale”.

Acestor creații le-a închinat
discursul său de recepție la
Academie, după cuvenitul elo-
gic, adresat predecesorului ist-
toric Ioan cavaler de Pus-
cariu, 1824—1912). Act elocin-
ta se desfășoară în toate chi-
parile, începînd cu cel hasurat,
întim, al conferinții sincere:
„Ar î trebuit cel puțin să luc
din literatură preocuparea me
principală. Tribunalul, întru-
nile publice, parlamentul mi-au
absorbit anii cei mai produc-
tori din viața mea. Nici vreme,
nici liniște. Vremea dată alto-
ra, liniștea... mai mult un re-
lugu în literatură, ca să uit, ca
să mă uit, ca să scap
de învazia deziluziilor”. Lite-
ratura-relugu, dar nu evada-
re, nu rupe de viață și de
oameni, ci dimpotrivă, litera-
tura-integrare. Literatura-dîrute,
literatura-contopire cu poporul,
aceasta este lecția cea mare
a operei lui Delavrancea.

GENERALUL DE GAULLE ÎN „ANTIMÉMOIRES”

(Urmare din pagina 1)

universului”. În definiția, a-
cestei conștiințe, a acestei
demnități și „acestei condiții
umane” astfel înțeleasă, ge-
neralul de Gaulle și André
Malraux s-au întîlnit, cum re-
letează în „Antimémoires”, a-
utorul nostru, într-o coopera-
re, pe cit de enigmatică în
începuturile ei, pe aîl de fruc-
tuoasă în rezultatele ei. Con-
juncția celor doi bărbați a în-
scris în istoria Franței con-
temporane una din cele mai
luminoase constelații. Dar, mai
întîi, ce sint „Antimémoires”?

Într-un volum compact, de
peste 600 de pagini, purtînd
titlul celui de al doilea capitol
„Antimémoires”, André Mal-
raux reunește scrierile sale
mai vechi, precum: „Les nou-
voiers d'Altenburg”, „La voie
royale” și „La condition hum-
maine” — și aceasta, desigur,
nu fără subînțelese. Căci, ju-
de-cînd bine, e vorba de aceeași
unitară, viziune a lumii, pe
care unul din spiritele cele
mai temerare ale veacului o
toarnă cu aceeași strălucire,
fie în romane, ce dezbat pro-
bleme, fie în eseur, fie în
„antimémoires”. Înregul volum,
astfel realizat — însoțit de o
profesune de credință, ce re-
capitulează experiențele sale
politice, psihologice și de artă,
culese, de-a lungul anilor, în
Asia și Africa și, în cele din
urmă, justifică însuși titlul,
paradoxal la prima vedere,
„Antimémoires”. Experiențele
acestea s-au împropățat an de
an, relevînd unitatea opei
lui André Malraux, în ciu-
da schimbărilor politico, sur-
venite între timp, precum dis-
pariția coloniilor britanice sau
franceze din Asia. Căci dacă,
astăzi, Cairo numără citeva
milioane de locuitori în locul

celor două sute de mii din
trecut, dacă Bagdadul oferă
spectacolul bărcilor cu motor
în locul locurilor pitorești de
pe vremuri, prestigiu Indian
„agone și crepusculare”, cum
o spune în „Lispita Occidentu-
lui” sau al muzeelor egiptene,
cum îl subliniază în „Nuci
din Altenburg”, rămîne ne-
scînt. Trezînd în revistă lite-
ratură memoriorii, și ea fi este
întru totul familiară, de la me-
moriile lui Saint-Simon pînă la
cele romănate din „În căutarea
timpului pierdut” de Proust,
André Malraux își precizează
poziția „antimemorialilor” sale:
„Numesc, spune el, această
carte „Antimémoires”, pentru
că ea răspunde unui întrebări
pe care Memoriile nu și-o pun,
și nu răspund la cele pe care
vestea dificilă și că foarte
mulți ar fi preferat, cum o spu-
ne cu ironie Malraux, pe E-
douard Herriot, radicalul, si-
mpaticul fost primar al Lyonului
și biograf al d-nei Récamier, a-
dăgăm noi”. Dar poate că
cittorul ar fi mai înclinat să
aile, cu înseși cuvintele auto-
rului, un crîmpei din acel por-
tret despre care vorbim și pe
care Malraux îl realizează la
sfîrșitul primei întrevăderi:
„Prin ce mai surprinșese? Ac-
tualitățile (jurnalul cinemato-
grafic) mă familiarizaseră cu
aspectul său și chiar cu ritmul
vorbirii, care se asemnă a-
celuia al discursurilor sale. Dar
la cinema, el vorbea; eu înfi-
nism un om care întreba, și
forța să lua pentru mine, din-
tru înții, forma tăcerii sale. Nu
lusesse vorba de un interoga-
riu. Îi plăcea cutenia spiritua-
li. Cit era vorba de o distanță
între noi, mai tîrziu, decît la
Mao-Tse-tun. Mai purta încă
uniforma. Dar distanța ce re-
simțeam în fața generalilor de
Latre și Leclerc nu le era pro-
pie, ea venea mai curînd din
stelele de pe ei. Mă întrebam

adesea în fața unui militar o-
arecare: ce-ar fi fost el „în ci-
vil”? De Latre îmi apărea un
neori ambasador, dar alteori
cardinal. În civil, generalul de
Gaulle ar fi fost generalul de
Gaulle. — Tăcerea sa era
o întrebare. Mi-ar fi amintit
de Gide, dacă n-ar fi fost în
tăcerea lui Gide o curiozitate
chineză. „Domnule General,
spuse acesta într-o zi la Alger,
cu cea mai mieroasă voce de
inchizitor deferent: ați voi,
oare, să-mi îngăduiți o între-
bare: cînd v-ați hotărît să nu
vă mai supuneți?” („Quand
avez-vous décidé de desobe-
ir?”). Generalul a răspuns
cu un gest vag și, probabil,
că s-a gîndit la celebra frază en-
gleză relativă la amiralul Jellicoe:
„Are toate călățiile lui
Nelson, afară de aceea de a nu
se supune”. Gide îmi vorbise
de „nobletea ceremonială” cu
care îl primise, e drept că la
un dejun. Personal, nu păstram
amintirea unei ceremonii, dar
a acelei distanțe singulare, în-
trucît n-apărea numai între el
și interlocutor, dar încă și în-
tre ce spunea și între ce era.
Mai întîlînim în viața acetas-
ta prezența intensă pe care cu-
vestea dificilă și că foarte
mulți ar fi preferat, cum o spu-
ne cu ironie Malraux, pe E-
douard Herriot, radicalul, si-
mpaticul fost primar al Lyonului
și biograf al d-nei Récamier, a-
dăgăm noi”. Dar poate că
cittorul ar fi mai înclinat să
aile, cu înseși cuvintele auto-
rului, un crîmpei din acel por-
tret despre care vorbim și pe
care Malraux îl realizează la
sfîrșitul primei întrevăderi:
„Prin ce mai surprinșese? Ac-
tualitățile (jurnalul cinemato-
grafic) mă familiarizaseră cu
aspectul său și chiar cu ritmul
vorbirii, care se asemnă a-
celuia al discursurilor sale. Dar
la cinema, el vorbea; eu înfi-
nism un om care întreba, și
forța să lua pentru mine, din-
tru înții, forma tăcerii sale. Nu
lusesse vorba de un interoga-
riu. Îi plăcea cutenia spiritua-
li. Cit era vorba de o distanță
între noi, mai tîrziu, decît la
Mao-Tse-tun. Mai purta încă
uniforma. Dar distanța ce re-
simțeam în fața generalilor de
Latre și Leclerc nu le era pro-
pie, ea venea mai curînd din
stelele de pe ei. Mă întrebam

impînșete, la cererea genera-
lului, două misiuni diplomatice,
una în Antile, și a doua în In-
dia. Informații ale prefectului
de dincolo de mare afirmă că
situația e pierdută și că Anti-
lele ca și Guyana franceză nu
vor răspunde pozitiv referen-
dumului și că nu vor intra în
Comunitatea franceză. Dacă si-
tuația e pierdută, ar fi spus
Malraux, de ce să mai merg în
Guyana. Trebuie mers, răspu-
ne Generalul, pentru că e „ulti-
mul pîmînt francez din Ameri-
ca” și, după aceea, „pentru că e
sișielor”. Cuvînt enigmatic, la
prima vedere, pe care ministrul
îl auzea pentru prima oară și
pe care avea să-l înțeleagă, o-
dată vizita în Antile termina-
tă. În fond, era vorba de un
teritoriu francez de dincolo de
mare, loc de surghiun pentru
marii osîndiți, cum a fost Cay-
enne în Guyana franceză, de
care administrația centrală își
amintea doar la zile mari, si-n
vremuri de război, părăsînd
seama prefectului și arivistilor
de carieră. Întîlul popas al lui
Malraux e în Guadelupa, apoi
în Martinica și în cele din
urmă la Cayenne. Discursurile
ministrului, transmise prin ra-
dio, precedate de mesajul ge-
neralului, măgîlînd sentimen-
tele de frîtărie pe cîmpul de
luptă, întonarea Marselezei în
cor și totul sîrșit cu de-
monstrația carnavalescă a vi-
deh-ului, transformă întrunire
din Guadelupa și Martinica, în
adevărate triumpuri. La Cay-
enne însă, într-o oarecare mă-
sură și din cauza prefectului, pe
care Malraux avea să-l desli-
tuie, lucrurile lui o întorsătură
neplăcută. Manifestația ostilă
a bătașilor recrutați din Gu-
yana britanică, insuficiență de
alcool și manevră din umbră
de un Catavencu al locului, pe
nume Catayev, pe care curtoa-
ză ministrului îl cîștigă, tulbu-
ră nu numai discursurile, dar

pune în pericol chiar viața
ministrului. Măsură militară, luată
timp, resping atacul și to-
roipanele, de fapt ucușase ma-
șini zbrătoare, eșuează. A
doua zi, în parcul central, cu un
nou locitor de prefect, puțin
ridicîl în străiele de uniformă
neîncăpătoare, ale prefectului
suspendat, totul se desfășoară
în liniște. Guyana franceză va
vota afirmativ, noui Catavencu
va lua locul lui Aquamîi Dan-
danache și totul sîrșește ca-n
ultimul act, revizuit, din „O
scrisoare pierdută”. Cu speci-
ficarea totuși că relațiunea lui
Malraux nu e de fel comică.

Cam în același timp se si-
tuează și misiunea în India, ale
cărui relații diplomatice slăbi-
te în ultima vreme și din cau-
ză războiului din Algeria, ge-
neralul de Gaulle gîndează să
regenereze, ca și pentru alte
state din Asia. Ne aflăm după
înfrîngerea franceză de la
Dien-Bien-Fu și după ce Marea
Britanie, angajată încă din
timpul celui de-al doilea război
mondial, e silită să recunoască
Indiei statutul de dominion. Un
război european între marile
puteri va însemna sfîrșitul col-
onialismului din Asia, scrisese
André Malraux și lucrul se
adevereste. De altminteri, opini-
le scriitorului mergeau și mai
departe. „Colonialismul nu
plăstre”, asadar subventio-
nă. Îi dispăcușe și în deantete,
la timpul său. India miturilor
și legendelor, trecute și în cin-
tecele de leagăn, cu orașele pă-
rășite, cu-ntr-un basm, bîntuie
de-o noalmă, a malmutei,
trecînd odată cu umbra, de-
pe-un trotuar pe altul, sau sînd
cuminți la ferestrele caselor
pusti; a observatorului din
Jaipur, „loc oniric între toa-
te”; cu Pamirul din care A-
fridiî prăvăleau, ca în cronică-
le noastre, bucați din Himalaia,
intinată, peste coloanele bri-

tanice, motorizate, nimicîndu-
le („unde e coloana” are întreb
singurul supraviețuitor, un sub-
oțter, și acesta răspunde, cu
orgoliul spartan „colona sint
eu”); cu rugurile arzînd „dis-
trat” pe tîrmul Gangei, în-
vălînt în ceață — toate cele
colturi de vis și de meditație,
care erau făcute, cum o vedesc
cărțile sale, delictul romancie-
rului și esseiului André Mal-
raux, dau loc în 1958, cu pri-
lejul misiunii, încredințată de
generalul de Gaulle, la noi
preocupări și noi aspecte.
Gandhi luptase, prin non-vio-
lență, pentru independența In-
diei și, în locul viceregelui, în
vastele saloane ale Capitoliu-
lui primea acum Nehru. Con-
vorbirea dintre cei doi bărbați,
care erau vechi cunoscuți, se
desfășoară din abundență și e
ar merită, ca și prima întrevă-
dere a lui Malraux cu genera-
lul de Gaulle, o mai ampută
prezentare. Mă opresc numai la
pretextul închisorilor, și pen-
tru că ele explică eliberarea In-
diei și în paralel. Evocarea comode-
lor închisori britanice (în ele,
ani de-a rîndul, își scrie Nehru
autobiografia), pe care le pu-
tăm părăsi ca să asiti la o în-
formare, cu firul de iarbă
crescut peste lespezi și cu ve-
verita, sînd pe genunchii prin-
ciperului, dar disparînd cînd
acesta o privea, cu lupta ce
continua în afară (Gandhi obis-
nula să felicite pe întîlniții).
Căci libertatea numai în inchi-
sori e cîștigată) — e urmată
de evocarea celor două evadări
ale lui Malraux, înția în 1940
și a doua în 1944, cînd, în ca-
litate de comandant al brigăzii
de rezistenți „Alsacia-Lorena”,
afiliat generalului de Gaulle,
e rănit, în timp ce se dușese

să aplice un conflict între
doi maquisarzi, la Gramat, e
capturat, sîngerînd, de ger-
mani, purtat din interogatoriu
în interogatoriu, cînd pe țarg,
cînd înșănătoșit, e socotit pier-
dut de cel prin fața cărora tre-
cea (femele, în cîmp, își fac
cruce ca la mort), pînă ce a-
juns la Toulouse (în trecut ză-
reste. În vitrină, banda premiu-
lii Nobel pe romanul „Les Thi-
bault”, al lui Roger Martin du
Gard) și, după ce conduce re-
zistența Inchisorii, are norocul
să afie de plecarea precipitată
a tancurilor germane. Din toată
povestirea, dramatică înainte
de toate, vom reține, semnifi-
cîndu-le cititorului, două momen-
te singulare: al patronei de
hotel de la Gramat, care în
timp ce refuză pe ofiterii ger-
mani, duce prizonierului fran-
cezi rînit toate bunătățile ca-
fetei cu lapte și înghețămînd
peste țarga rînitului sortul se
imprimă de două pete de sân-
ge, și după aceea simulacrul
de execuție, la unul din inter-
ogatoriile. Răspunzînd unei în-
trebări e lui Saint-Exupéry a-
supra curajului, André Malraux
le-a răspuns că el stă în senti-
mentul „Invulnerabilității”.
Aventurile evadării, și ei ma-
joritarea eroilor din ficțiunile
sale, dovedesc din plin acest
sentiment.

„Statulele viitoare pun stăpî-
nire pe cei demni de statuie,
fie că acestia o vor, fie că nu”
se spune într-un loc al „Anti-
memorialilor”. E un destin ce
nu iese de sub mîna

De vorbă cu GENEVIÈVE TABOUIS

● Politica păcii ● Marile realizări ale României ● Amintiri despre Nicolae Titulescu.

Prin cronicile sale de politică externă, Geneviève Tabouis și-a creat de multă vreme un loc de frunte în presa franceză de stânga. Campania sa împotriva lui Hitler i-a adus o largă popularitate. Dispunând de informații pe care nimeni nu știa cum reușea să și le procure, Geneviève Tabouis a dezvăluit adesea cu anticipație planurile secrete ale dictatorului de la Berlin. Într-unul din discursurile sale, Hitler a avut o violentă ieșire împotriva lui „Frau Tabouis”. Era cel mai mare elogiu pe care, fără să-și dea seama, atotputernicul stăpîn al Germaniei de-atunci îl aducea unei gazetarilor ce nu avea de partea ei decît dreptatea cauzei pe care o apăra.

Cînd diviziile motorizate ale lui Hitler s-au revărsat asupra Franței, Geneviève Tabouis s-a refugiat în Statele Unite, unde a continuat lupta prin presă, prin radio și prin conferințe.

Una din cărțile sale, „20 de ani de tensiune politică”, tradusă în românește și publicată acum trei ani în „Editura politică”, s-a epuizat în câteva zile.

Am avut prilejul să cunosc pe Geneviève Tabouis la o recepție dată de ambasada noastră din Paris și i-am solicitat un interviu.

Cu plăcere, mi-a răspuns zîmbind, deși trebuie să vă mărturisesc că sînt deprimată mai mult să iau interviuri decît să dau...

Cîteva zile mai tîrziu, într-un salon din apartamentul d-sale, Geneviève Tabouis îmi răspunde la prima întrebare în legătură cu problema cea mare a păcii.

— Nu cred în primejdia unui al treilea război mondial. Nici una din marile puteri nu are interes să-l facă, iar țările mici mai puțin încă. Toți își dau seama că, în stadiul la care au ajuns noile arme, o nouă conflagrație ar duce la catastrofe pierderi de vieți și de bunuri omenești. Ar fi, fără nici o exagerare, un adevărat cataclism. Această convingere de care sînt pătrunși toți conducătorii de state și toate popoarele, mi se pare cea mai sigură garanție a păcii.

Din nefericire însă, vor continua războaiele locale, care aduc atîtea suferințe în atîtea țări. Cauzele lor sînt multiple. Ciocnirea de interese dintre marile puteri, care se deprimă greu cu ideea independenței popoarelor mici chemate la o viață proprie. În ciuda acestor neajunsuri, din păcate destul de însemnate, trebuie să constatăm cu mulțumire că principiul coexistenței pasnice își croiește drum pretutindeni.

Un focar care trebuie și sper că va fi stîns în scurtă vreme e Vietnamul.

Aceasta este încă o previziune a d-nei Tabouis, pe care se poate realiza: după cum se știe, la 10 mai au început la Paris negocierile preliminare dintre Vietnam și S.U.A.

A doua întrebare pe care am pus-o d-nei Tabouis a fost în legătură cu țara noastră.

— Am vizitat România, am publicat impresiile dv. și ati roșit-o conferința la „Club du Faubourg”. Am vărea să comunicați cititorilor dv. din țară cîteva din aceste impresii?

— O fac cu toată bucuria, fiindcă iubesc țara dv. și admir poporul român. Am împărtășit aceste sentimente și impresii publicului francez. Legăturile dintre România și Franța pe linia culturii, literaturii și artei sînt prea bine cunoscute, ca să le mai amintesc. În orașele și în satele dv. m-am simțit ca la mine acasă. Progresele pe care le-ați realizat sub regimul socialist, într-un răstimp atît de scurt, sînt uimitoare. În numai cîteva ani, ați izbutit să vă situați între țările cele mai puternic industrializate din această regiune a Europei. La

tirurile și expozițiile internaționale, pavilionul românesc se bucură întotdeauna de o prețuire deosebită.

La aceste mari realizări pe linia construirii socialismului, România a adăugat o politică externă de mare prestigiu. E meritul cel mare al d-lui Nicolae Ceaușescu, merit pe care presa internațională îl recunoaște de fiecare dată. În lupta pentru pace, România a adus și aduce o contribuție unanim recunoscută. În toate celelalte probleme, atît de numeroase și atît de complicate, România a luat întotdeauna o atitudine justă și fermă. În același timp, d-l Ceaușescu s-a înconjurat de o echipă de colaboratori de mîna întâi. Cu un conducător atît de valoros, sînt convinsă că România va merge mai departe, pe plan intern, ca și pe plan extern, din succes în succes.

Discuția alunecă spre trecut. Folosesc prilejul, ca să-i solicit d-nei Tabouis cîteva amintiri despre Nicolae Titulescu: — Știu, doamnă, că ați urmărit politica lui Titulescu. În anul dv. „20 de ani de tensiune politică” consemnat o apreciere elogioasă a lui Edouard Herriot...

— Da, răspunde d-na Tabouis, zîmbind acestei amintiri. Președintele Herriot a spus despre Titulescu: „Acest ministru al unei țări mici face politică în stil mare... ce om uimitor...” și am consemnat aprecierea în cartea mea, Herriot avea dreptate. Titulescu a fost un om excepțional. Mai întîi, el nu admitea împărțirea statelor în „țări mari” și „țări mici”. Pentru el, toate țările aveau aceleași drepturi.

Asta m-a apropiat de la început de el, fiindcă și eu aveam aceeași convingere. Pe vremea aceea, Hitler și Mussolini, prin politica lor de agresiune, împingeau lumea către cel de-al doilea război mondial, iar țările „mari” în loc să le opună o politică de împotrivrte hotărîită, pormiseră pe calea concesiilor. Titulescu are meritul de a se fi ridicat cel dintîi împotriva acestor concesi. Vă amintii, desigur, incidentul de la Liga Națiunilor. Cînd împăratul Alaisiilor a venit să apere dreptul la viață al țării sale, ziaristii fasciști l-au făcut o manifestare ostilă, lucru cu totul neobișnuit în forul de la Geneva. Titulescu a strigat: „Dați afară pe sălbaticele acesteia!”. S-au făcut nenumărate intervenții pe lingă el, ca să se găsească o formulă de conciliere. Titulescu a reușit categoric: „Le-am spus că sînt salbatici și n-am nimic de reținut”. A fost un convins apărător al păcii și a știut că pacea nu poate fi apărată prin concesi. Era bun prieten cu Aristide Briand. Ii apropia nu numai marea lor talent oratoric, ci și eroarea de război și lupta pentru pace. La Geneva îl vedeam adesea făcîndu-și plimbarea de seară împreună...

A, dar izbucnirile de minie ale lui Titulescu! Erau grozave... de cîte ori pacea era în primejdie sau marile puteri încercau un compromis peste țările mici, Titulescu intra în acțiune cu o forță și o pasiune de nedescris. La ministerul nostru de externe, ca și la ministerul de externe al Angliei, el a avut intervenții personale de o mare violență, și vă pot asigura că, în totul acesta, a împiedicat multe greșeli. Din nefericire, ca reprezentant al unei țări mici și în acea perioadă zbuciumată, nu a putut să le împiedice pe toate. Apoi a venit și cea brutală și nedreaptă înălturare a lui din guvernul de la București. Cînd se va scrie însă istoria acestor ani frămîntați, Titulescu va fi trecut între cei mai pasionați și clar-văzătorii apărători ai păcii. Președintele Herriot avea dreptate: Titulescu a fost un om uimitor.

Am mulțumit d-nei Geneviève Tabouis pentru aceste declarații. Dsă mi-a răspuns zîmbind: — Atunci... la revedere, la București!

TUDOR TEODORESCU BRANIȘTE

Am mulțumit d-nei Geneviève Tabouis pentru aceste declarații. Dsă mi-a răspuns zîmbind: — Atunci... la revedere, la București!

TUDOR TEODORESCU BRANIȘTE

Domnul Reims, gazda lui Panait Istrati

Grădina hotelului Les Sapins

PANAIT ISTRATI

la Menton

D. Francis Palmero, deputat, primarul orașului Menton, care ne-a vizitat țara nu de mult, făcînd parte dintr-o delegație a Adunării Naționale Franceze, a avut amabilitatea de a-mi trimite fotografiile alăturate, însoțite de aceste rînduri:

„Comme suite à notre récente entrevue, j'ai le plaisir de vous adresser ci-joint quelques photos de l'hôtel des Sapins où a résidé vers 1925, avant son départ pour la Russie, Panait Istrati.

Votre grand écrivain était en effet l'ami intime de Mr. Reiss qui l'avait hébergé en son hôtel.

Des renseignements recueillis sur place, il ressort que Panait Istrati, bien que bénéficiant d'une situation financière qui le mettait à l'abri du besoin, menait une vie solitaire, évitant le grand public du moment qui essayait de l'attirer. Esprit et tempérament original (aux yeux de la bourgeoisie d'alors), il ne possédait pratiquement rien et distribuait son avoir aux pauvres héres. Son originalité allait jusqu'à la recherche systématique de la solitude et de la frugalité, alors que tant de portes de la «bonne société» tentaient de s'ouvrir à lui, à cause de sa notoriété naissante.”

„Domnul Reiss. Terminîndu-se lucrările simpozionului închinat memoriei lui Panait Istrati — și care trebuie spus că s-au bucurat de patronajul domnului deputat-primar Francis Palmero, distins și îndrăgîtat admirator al literelor și artelor — delegația noastră a considerat drept o obligație de protocol ca înaintea părăsirii Mentonului să facă o vizită la hotelul „Les Sapins”. Ne-a întâmpinat un

unchiaș vîinos care-și purta cu toată indiferența cei peste 80 de ani, făcînd, cu fuioarele groase ale mustășilor lăsate „pe oală”, cu ochii mari, aprinși, „vulturești”, (care trădau un epicurian încapăținat ce nu-și refuzase niciuna din vîdipițiile existenței), cu o voce bubuitoare (specifică celor cu auzul slab), trîndînd la fiecare vorbă cîte-o palmă cu mina-î uriașă pe umărul celui apropiat (motiv pentru a ne ține la o distanță respectabilă). Domnul Reiss părea o încarnare neverosimilă de adevărată a unora dintre eroii lui Panait Istrati (bunăoară, Ieremia — cel cu căciula cîi o căpiță de fin, cu labele de urs în stare să sugrume un urs, care ronțăie între masele oale uriașă de vin după ce-o deșartă dintr-o înghîțitură).

L-am surprins într-o postură mai puțin dichisită decît cea din fotografie: cu pantaloni imenși, prinși strîmb de bretele, clata de păr de pe cap răscolită, pufînd dintr-un trabuc ieftin care mereu i se stîngea... Amintiri calde dar comune, puțin revelatoare pentru un biograf al lui Istrati. Volume de ale povestitorului cu scriitura-i cunoscută din deicații.

Domnul Reiss cunoștea cîteva cuvinte românești. După afirmările lui, valurile vieții l-ar fi purtat și pe meleagurile dunăreie, — argument capital pentru a deveni gazda și prietenul lui Panait Istrati.

„Hotelul „Les Sapins”: de fapt o casă obișnuită careia îi fusese trînit deasupra un etaj la care ajungeai suind pe o scară cam prea verticală (îndu-ți senzația că urci pe puntea unuiu dintre vapoarele de dinaintea primului război mondial). Grădina care

apare în fotografie este în realitate mai puțin „aranjată”, în orice caz dîspreînd orice geometrie a liniilor, cu diverși arbuști crescuți la întîmplare — aduce cîmva cu gospodăriile tipice atîdată din regiunile noastre deluroase, numai că în loc de corodăși și gutul cresc chiparoși și mandarinari.

Ca să ajungi la „hotel” trebuie să te rătăcești prin niște ulicioare întortocheate spre culmea cu pretenții alpine a dealului — dacă aș împinge mai departe gustul asociațiilor aș spune că regăsești ceva din alura dealurilor care leagă platoul Brăilei de al Galaților, (într-o înfruntare vană cu sfîrșitați munți ai Măcinului, de celaltă parte a Dunării). Oricum, Istrati se va fi sforțat să strămute aici ceva din icoana priveliștilor natale, adăugîndu-î plante din decorul paradisiac meridional, și, pe deasupra, „mult, mult din aurul îndrăgîțului soare mediteranean care pare proiectat pe deal și pe cer de uriașa oglindă a orizonturilor marine...”

În „Les Sapins” va continua scriitorul să viseze la isprăvile haiducilor săi (crucîndu-se singur cît erau de ciudate), depînînd firul de beieală al baladelor populare românești.

De aici, din această casă, incurabilul pelerin va fi întreprins lungi expediții pe dealul Gorbio, sau în port la Bastion (unde se află astăzi muzeul Cocteau), sau se va fi pierdut pe aleile frumoasei grădini Fontana Rosa (astăzi „Jardins des Romancières”), unde se afla vila lui Vincente Blasco Ibanez (acesta va trimite din Menton o emoționantă scrisoare care figurează ca prefață la volumul „Chira Chiralina”, scos de o editură din Barcelona unde evocă figura „de mi amigo, el eminente escritor rumano Panait Istrati...”).

„La 11 iunie 1926, întors la Paris, Panait Istrati îi scria soției sale de atunci Anna Munsch (cu care se afla în acute conflicte conjugale): „Plînge-mă totuși pentru viața pe care mi-o impun cînd eram atît de fericit la Menton”.

AI. OPREA

atlas liric POEȚI FRANCEZI CONTEMPORANI

LOUIS ARAGON

Și fericit nu-i nici un dor

E dat să n-ai omul din veac vre-o-nvățătură De-i slab, cu preț sau tare-i. Și cînd și-a-nchiptu Că brațele-și deschide în umbră-i răstînit Și cînd norocul crede că-și strînge l-o strivit Viața lui e-o crudă și stranie ruptură Și fericit nu-i nici-un dor

Viața-i ca solajii fără de arme pare Ce pentru alți sorți fură-mbrăcați de ursitori La ce le folosete de-a se scula în zori Cînd dezarmaj spre seară îi vezi săvîitori Spune-ți acestea viață și stai din lucrămire Căci fericit nu-i nici-un dor

Lubire mindra, darul meu scump, o, sfîșiere, Te port cu mine-orîndue precum un șoim rînit Și care pentru ochii tăi mari sfîrșeau a pieri Și fericit nu-i nici-un dor

Să-nveji ce-i viața astăzi firziu a prins să-mi pară Să plîngă-a noastre inimi la noaptea-n legămint Cîta durere cere chiar cel mai simplu cînt Cîte regrete cere drept plată un frămint Cîte suspine pentru o arie de gîtară Și fericit nu-i nici-un dor

Nu-s doruri să nu fie născute-n suferință Nu-i dragoste de care să nu fii sfîșiat Nu-i dragoste de care să nu fii însemnat Și ca de tine — aceea de țară ce-am păstrat — Nu-i dragoste din lacrimi să nu îți la ființă Și fericit nu-i nici-un dor Dar e al nostru amîndur

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

ALAIN BOSQUET

Cuțitul

Cuțitul, dacă ai fi cuțit prin tine însuși, eu ca fi inuțit și ai pieri de-a nu fi trebuit să te numesc Cuțitul, tu n-ai fi un cuțit fără privirea mea care te lînge, fără sudoarea mea care te umple de rugîni. Iar eu, fără metalul tău și fără luna pe care o zgirii, n-oi fi decît o frunză, o spumă ostensivă, cripă-nolătoare pe sub ușă, sfîrșit de castană mușcată... Tu te știi tu, prin noi, nu mă știu eu, prin mine-n fața ta. Cuțit de carne, om de oțel: și fiecare supraviețuim prin încarnare unul în celalalt. Tu m-ai silit să mă-nțeleg: eu sînger! Tu te silești să fii-nteles, dar te sfîrșim! O, vinovată întîlnire! Ar trebui reinventat cuțitul, cuțitul pur și omul, omul unic: ei niciodată nu se vor cunoaște.

În românește de GEO DUMITRESCU

RENÉ CHAR

Te grăbești să scrii...

Te grăbești să scrii Ca și cum ai fi rămas în urma vieții Dacă-î așa fă alai izvoarelor tale. Dă zor Dă zor să transmiți Partea ta de miraculos de revoltă de milostenie Cu-adevărat ești în urma vieții Viața inexprimabilă Singura-n cele din urmă cu care accepți să te cununi

Cea care-n fiere zi fi se refuză-n ființe și lucruri Din care obții anevole de ici de colo cîteva Niciodată armele tale Ai fost zămislit pentru clipe alese Transformă-le dispari fără regret În voia suavei rigori Etapă în următoarea etapă lichidarea lumii continuă

Fără întrerupere Fără rătăcire Fă pulberea să roiască Nimeni nu va da la iveală cununia voastră.

În românește de MARIA BANUȘ

PIERRE EMMANUEL

PIERRE EMMANUEL

Mormintul sigilat

Un glas alb precum albul e al zilelor gri stîns Precum un zid de-ostreață cum oarbă o privire Cade din zgirie-norii nălțați peste omnire Ce pare-un fund de-ogradă în spatele lor prins

Nici nu e spune vocea la limită vibrată Vi-i umbra din finitîm întregul univers Și dacă-avîntu-n ziduri mîimează spațiu-n mers Al farurilor staniu un cer aton vă-arată

Poezii ale se mai află-ntr-o voi cu unii spun Ceru-astupat le taie orișice metazeze Și lenea lor morțiș de-a tot viso geneze Joacă-n curînd doar turba vreunui zeu nebun Cî-o duhului lor hrană sîr rău lingev ce-ngaimă față de-al vostru minie e doar un lung căscat E o deriziune pe tof ce omu-a dat O spașimă care-l ține și care vă defaimă

Nimic cu zece dește nu fac dar somnul greu E-un șanț unde le umbli gîndirea somnambulă Săpînd sub cuget sumbra intrare minusculă A unei nopți ce pare al soarelui nucleu

În românește de TAȘCU GHEORGHIU

JEAN FOLLAIN

Ce meserie!

Se lasă noaptea peste-o jumătate-a vîmii. Pe o potecă e batjocorit Kristus, fără intenție. Saturn argintiu, galben sau roșu, se-ntoarce soarele în toate anotimpurile. Napoleon, cu-o biță noduroasă-n mîna, se cazără la Beylen pe-un povirniș acoperit cu sute de rîni purtînd pe piept imperiul vultur, și bombăne mereu: O, Dumnezeule, ce meserie!

În românește de PETRE SOLOMON

ANDRÉ FRENAUD

Paris

lui Jean Follain

Răsfățat de soare, chipul deodată-i izbucnește în proaspele hohote.

Pini în care se-amestecă vise din vîrste nenumărate. Altele răbdătoare năzăriri despre viitorul fetelor, neasemeni cu realitatea adevăratului viitor trecut acum odată cu fiicele fiicelor lor, iar ducații și ludovicii ajuns-au monedă de hirtie.

Nu se mai poartă freză à l'espagnole, nici pene de struț, nici blană de șinșală. Vinul a fost băut de noii chierși. Altele-s apele cercelor; și tuțiu, și culoarea părului... Magnetica za de plete a somnului, meduză cu mii de șerpi de flăcăiri și sufletul la gură.

În zori obrazul neted, bună-dimeceața sojului meu.

Înjosire garantînd amara bucurie de a trăi prin zile obișnuite ce și miine ne-nșeală.

Chip al acestei trandafirii și-albastre clipe.

JEAN-CLAUDE RENARD

Incantația lumii

Ca o aromă de izmă și măr tumeză sfîntia singelui pe piine

Tot plămînul cosmic plin piină peste ghizduri de răsuful gloriei.

O, lepede-se vechile roze-ale morții de pe aasele mele, sub vîntul marîn.

Lina lui Dumnezeu are gustul frunzelor și-al finitînor — și-n ea gîlgîte viața.

Voi coace aurul, între cerbi albi, pentru ca-n mine vara să-și deschidă iar coacăzii.

În românește de ION CARAION

PIERRE JEAN JOUVE

Poem din 1965

Cu sau fără lacăt aceste lumi din versuri Și toate-aceste personaje născocite Mesageri de teatru dureri în brînzite; Halucinantie unghiri și-aceste chipuri scumpe grosolan

Vechi amintiri și-aceste prezențe încă vie Vibrînde căruri lie mai cunoscute chiar Decît acelu care le-avea în reverii; Da aceste toate născociri podoaabe arzător cleștar

Și toate-aceste lumi ce-n marmură s-au stîns Aceste unghiri care mai ard prin chipuri scumpe Sînt pietrele de prej rîndînd un gît întîns

Tu poji să porji un număr nesfrîșit de cărți La gît și-n inimă — dar timpul va ucide Cu foamea lui o dragoste prea mare.

În românește de BEN. CORLACIU

GUILLEVIC

Stincile

Nu vor și stincile De dînele că-i vorba; statornice-s din totdeauna Prin măreție.

Uitînd marea Și soarele cel roșu.

Nu-și poartă chipul Spre schinguire,

Nu-și poartă chipul, Cefi de-a-ntregul.

Dar mai cumplit e să te afli Dar în afara ta,

Cînd nebunia Nu-i limpezită,

Să amînțești de sfîncă-ntînsă Afară, spre valuri.

În românește de N. ARGINESCU-AMZA

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

● Poezie vivante, revista internațională de poezie care apare la Geneva, consacra lui Tudor Arghezi o importantă parte din ultimul său număr (25.26). Paginile, întocmite cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România, cuprind o selecție comparativă de traduceri din versurile lui Arghezi: pentru poezie Testament, de pilă, sint tipărite, alături de textul original, texte în limbile italiană (în traducerea lui Salvatore Quasimodo), engleză (traducător Edouard Roditi), germană (traducător Alfred Margul Sperber), flamană (traducător Karel Jonckere); pentru poezia Psalm (1968) se publică două traduceri în limba fran-

ceză (Luc-André Marcel și Claude Sernet). Procedul, mai vechi, al revistei, de a pune față în față diferite versiuni traduse ale unui text original însoțit de scurte analize fonetice, oferă posibilitatea unei înțelegeri mai cuprinzătoare și mai apropiate din partea publicului străin. Mai sînt publicate în traducere franceză: cinci poeme scrise în anul 1967, poezia Inscriptie de bărbat și trei epigrame de Tudor Arghezi (versiunea franceză: Pierre Marie). O altă secțiune a revistei este dedicată lui Arghezi — traducătorul (cuprinzînd tălmăcirii din Baudelaire, Rimbaud și Krilov). Nu oămî mai cuprinde o pagină de note

biografice (sub mențiunea Primul maestru al lui Arghezi: Macedonski, este publicat și un poem în limba franceză al acestuia), alte două de prezentare a edițiilor străine din opera lui Arghezi, însoțite de articole. Un mare poet european, note critice la traducerea din poezia lui Arghezi. Omagie unor personalități culturale românești — George Călinescu, Vladimir Streinu (cu articolul Cîntec funebru la moartea lui Tudor Arghezi), George Ivașcu — și străine — M.A. Asturias, Ungaretti, Leonov, Vihonov, Ehrenburg, Alain Bosquet, Pierre Seghers, Lionello Piumi (care traduce Cîntec de a-